



નરસિંહ મેહેતા કૃત —

# પ્રભાત સંગ્રહ. ૧૧૧

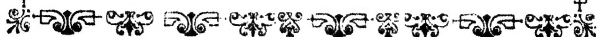


જલ કમળ તું છાંડ બાળા રવામી મારો જાગશે.

કૌંમલ છ આના.

૧૦૭૨૭

૫



# ગુજરાત વિદ્યાપીઠ ગ્રંથાલય

[ ગુજરાતી કૉપીરાઈટ વિભાગ ]

અનુક્રમાંક 70529 વર્ગિક

પુસ્તકનું નામ ગુજરાત રંગ, ૨

વિષય ૬-૧૪

આદિ કવિ

— નરસિંહ મેહેતાકૃત —

# પ્રભાત સંગ્રહ.

સંશોધક ને પ્રકાશક—

જેકીશનદાસ ત્રિભુવનદાસ પટેલ

બુકસેલર એન્ડ પબ્લીસર્સ

ગવર્નમેન્ટ તાર ઓફીસ સામે-મુરત.

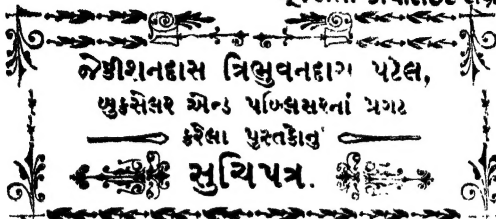
પ્રથમ આવૃત્તિ ] સર્વ હક સ્વાધિન [ પ્રત ૧૦૦૦

સને ૧૯૨૧. ]

[ સંવત ૧૯૭૭.

કીંઠ છઆના.

ગુજરાત વિદ્યાપીઠ ગ્રંથાલય  
અમદાવાદ  
૧૦૭૨૭  
ગુજરાતી કોપીરાઈટ-સંગ્રહ



ગુજરાતી ગાયનમાળા.

પ્રથમ ખણ્ડ (આવૃત્તિ ૨જી)	૦-૬-૦
દ્વિતીય "	૦-૬-૦
તૃતીય "	૦-૬-૦
ભાલ દીવો અથવા ભાગ્ય- દિન બીખારણુ (સચિત્ર)	૦-૬-૦
ગુજરાતી ગઝલ સાગર આવૃત્તિ બીજી છપાય છે, સચિત્ર	૦-૧૨-૦
હિન્દ-કીર્તન (સચિત્ર)	૦-૫-૦
ગજરામારની વાર્તા	૦-૧૨-૦
સ્વરાજ્ય-કીર્તન	૦-૨-૦
મનરંજન રસિક ગાયનસંગ્રહ	૦-૪-૦
મધુસૂદન એક અપૂર્વ નવલકથા	૦-૦-૦
રણજીત અને કુસુમ નવિન સમાજીક નવલકથા	૨-૦-૦
અનુર મુદર ત્રી વિભાસ અથવા મનહર સરણ ગરબાવળી (સચિત્ર)	૧-૦-૦

હવે પછી છપાતા પુસ્તકો.

વીસમી સદી કાવ્યમાળા	
ઓખાદરણુ સચિત્ર	
વીરાંગનાની વિભૂતી ઐતિહાસીક (સચિત્ર નવલકથા)	
હિન્દી ગાયનમાળા પ્રથમ હિસ્સા	
સ્કુલ ઉપદેશગી,	
પહેલી ચોપડીના અર્થ	
પહેલા ધોરણની નોટ	
બીજી ચોપડીના અર્થ	
બીજી ધોરણની નોટ	
ત્રીજી ચોપડીના અર્થ	} છપાય છે,
ત્રીજી ધોરણની નોટ	
એ સિવાય શાળામાં આલની છુટકા નકશાએ શાહી પેન પેન્સીલ રબર કાગળ એકસસામજી છુટકા વીગેરે મળશે,	

નરસિંહ મહેતાકૃત

## મહાત્મ સંગ્રહ

૧

અખિલ લાભાંડમાં, એક તું શ્રીહરી, જૂજવે રૂપે અનંત બાસે.  
દેહમાં દેવ તું, તેજમાં તત્વ તું, શૂન્યમાં શબ્દ થઇ વેદ વાસે. દેક.  
ધ્વનિ તું પાણી તું, ભૂમિ તું ભૂધરા, વૃક્ષ થઇ ફૂલી રહ્યો આકાશે,  
નિવિધ રચના કરી, અંકે રસ મેવાને, શિવ થઇ જીવ થયો એજ આશે:  
વેદ તો એમ વહે, જુતિ અમૃતિ શાખ દે, કનક કુંડલ વિષે બેદ નોહાય;  
ઘાટ તડિયા પછી, નામરૂપ જુજવાં, અંત્યે તો હેમતું હેમ હોય.અ.  
અંધ ગણ્યક કરી, વાત ન કરી ખરી, જોહને જે ગમે તેને પૂજે;  
મન કર્મ વચનથી, આપમાની લહે, સત્ય છે એજ મન એમ મૂળે.અ.  
વૃક્ષમાં ખીજ તું, ખીજમાં વૃક્ષ તું, જોઈ પદંતરે એ જ પાસે;  
બાણે નરસૈયો એ, મનતણી શોધના, પ્રિત કરે પ્રેમથી પ્રગટ થાશે.અ.

૨

અમરને શ્રીહરી, મેલ્ય મમતા પરી, જોને વિચારીને જૂજ તારે;  
તું અલ્યા કાણુને, કાને વળગી રહ્યો, વગર સમજે કહે મ્હાઈ મ્હાઈ. સ.  
દેહ તારી નથી, જે તું જુગતે કરી, રાખતાં નવ રહે નિશ્ચ જાણે;  
દેહ સંબંધ તજે, નવનવા બહુ થશે, પુત્ર કલત્ર પરિવાર વહાણે સ.  
ધનતાણું ધ્યાન તું, અહોનિશ આદરે, એજ તારે અંતરાય મોટી;  
પાસે છે પિયુ અલ્યા, દેમ ગયો વિમરી, હાથથી બાજીગઇ થયોરે મોટી સ.  
ભરનિંદ્રા બર્બા, રોંગી ઘેરોં ઘણે, સંતના શબ્દ સુણી કાંન જાણે;  
ન જાગતાં નરસૈયાં, લાજ છે અતિવણી, જ-મોજન્મ તારી ખાંત જાણે. સ.

ધ્યાન ધર હરિતણું, અલ્પમતિ આળસુ, જેથડી જન્મનાં દુઃખ જાયે;  
 અવર ધંધો કરે, અરથ કાંઈ નવ સરે, માયા દેખાડીને મૃત્યુ વહાયે, ધ્યાન  
 સકળ કલ્યાણુ, શ્રીકૃષ્ણનાં ચરણુમાં, શરણુ આવે. સુખ પાર હોયે;  
 અવર વેપાર તું, મેહેલ્ય મિથ્યા કરી, કૃષ્ણનું નામ તું રાખ મહેચિ. ધ્યાન  
 પટક માયા પરી, અટક ચરણે હરિ, વટકય મા વાત મુણતાંજસાચી;  
 આશનું જવન, આકાશ સુધી રચ્યું. મદ એ મૂળથી લીંત કાચી ધ્યાન  
 અંગ જેખન ગયું, પલિત પિંજર થયું, તોય નથી લહેતો શ્રીકૃષ્ણ કહેવું;  
 ચેતરે ચેત, દિન ચાર છે લાલના, લીંપુ લહેકાવતાં રાજ લેવું ધ્યાન  
 સરસગુણ હરિતણાં, જે જને અનુસરયા તેતણા સુજશ તો જગત ખોલે;  
 નરસૈયા રકેને, પ્રીત પ્રભુશું ધણી, અવર વેપાર નહિ જનન તોલે ધ્યાન

જે ગમે જગતગુરુદેવ જગદિશને, તેતણો ખરખરો ફોક કરવો;  
 આપણો ચિંતવ્યો, અર્થ કાંઈ નવસરે, ઉગરે એક ઉદ્દેગ ધરવો ટેક.  
 હું કરું હું કરું, એજ અજ્ઞાનતા, શકટનો ભાર જેમ શ્વાન તાણે;  
 સૃષ્ટિ મંડાણ છે, સર્વ એણીપેરે જેગી જેગેશ્વરા કાષ્ઠક જાણે જે  
 નિપજે નરથી તો, કાષ્ઠ ન રહે દુઃખી, શત્રુ મારીને સૌ મિત્ર રાખે;  
 રાખનેરંક કાષ્ઠ ઢાળે આવે, નહીં જવનપર જવનપર છત્ર દાખે જે  
 ઝાતુ લતા પત્ર ફળ ફલ આપે યથા, માનવી મૂર્ખ મન વ્યર્થ જાયે;  
 જેલના ભાગ્યમાં જે સમે જે લખ્યું, તેલને તે સમે તેજ પોહોચે જે  
 સુખ સંસારિ, મિથ્યા કરી માનજે, કૃષ્ણ વિના ખીણું સર્વ કાચું;  
 જુગલ કરજોડીકરી, નરસૈયો એમકહે, જન્મપ્રતિ જન્મ હરિનેજ જન્યું. જે

ઉઠે ઉતાવળો, ચાલ્યને વિદુષા, ગોવિંદ ગાયને વચ્ચે ધાવે;  
 જાગને જાદવા જનની જશોદાવદે, કહાન કાં ધણી તને નિદ્રા આવે. ઉઠે  
 દંતધાવન કરો, આળસ પરહરો, રઝની તિમિર ગયું પોહો દાટયું;  
 કરચ્છો કરને, શે ન શીરાવતો, દહિરે દામોદર ચાય ખાટું; ઉઠે  
 બારણા બહાર બળિભદ્ર ઉભા રહ્યા, જોરે પહાલા તારી બાટ જોયે;  
 નરસેના સ્વામિનું મૂખડું દિઠે, માતાનું મનડું અતિરે મોહે ઉઠે

૬

રાત રહે જાહેર પાછલી ખટ ધડી, સાધુ પુરુષને સુષ્ઠ ન રહેવું;  
 નિંદ્રાને પરહરી સમરવા શ્રીહરી, એક તું એક તું એમ કહેવું.  
 જોગિયા હોય તેણે જોગ સંભાળવા, જોગિયા હોય તેણે જોગ તજવા. રા.  
 સુકવિ હોય તેણે સદ્ગુણ બાધવા, દાતાર હોય તેણે દાન કરવું;  
 પતિવ્રતા નારિયે કંથને પૂછવું, કંથ કહે તે તો ધરવું રા.  
 આપણે આપણા ધર્મ સંભાળવા, કર્મનો મર્મ સેવો વિચારી;  
 નરસેના સ્વામિને સ્નેહથી સમરતા, ફરી નવ અવતરે નર ને નારી રા.

૭

જાગને જાદવા કૃષ્ણ ગોવાળિયા, તુજ વિના ધેનમાં કુલ્ય જાશે ?  
 ત્રણમેં ને સાઠ ગોવાળ ટોળે મળ્યા, વડોરે ગોવાળિયો કુલ્ય થાશે ? જા.  
 દહિંતથા દેયરાં ઘીં તણાં ધેવરાં, કઠિયલ દૂધ તે કુલ્ય પીશે ?  
 હરિ તારો દામિયો કાળિનાગ નામિયો, મૂમિનો બાર તે કુલ્ય બેશે ? જા.  
 જમ્બુ માને તારે ગોધણ ચરાવતો, મધુરીસી મોરલી કુલ્ય વહાશે ?  
 બણે નરસેના તારા ગુણ ગાઇ રીઝિયે, ખડતાં બાંહેડી કુલ્ય સહાશે ? જા.

કૃષ્ણ કિર્તન વિના નર સદા સૂતડી, વિમળ કીધે વપૂ શુદ્ધ ન થાયે;  
 સકળ તીરથ શ્રીકૃષ્ણ કીર્તન કથા, હરિતણા હાસ જોને હેતે ગાયે. ૬૦  
 પૂર્ણ પુરષોત્તમ નવલ રંગી તણ, અન્ય દેવે જેતું મન મોહે;  
 ફાટી ચિંતામણી કામધેતુ તણ, મહિષિના પુત્રનું દૂધ દોહે. ૬૦  
 ગર્ગ જોશી જશ ગાય જોનો સદા, નારદ નામ મુખથી ન મૂ;  
 તે ખલ્લુ દ્વાર આવીને ઉભા રહયા, ગોપિકા મૂખ જોવાને દૂંકે. ૬૦  
 અજ બચ સરપનિ સ્વપ્ને પેખે નહિ, નેતિ નેતિ કહી નિગમ વામે;  
 નરસેયો રંક જશ ગાઇને રિઝવે, સહસ્ત્ર મુખે શેષ પાર ન પામે; ૬૦

સાધુ સાચે બળે ચરણ ગોવિંદનાં, માનવી દેહ તે તત્વ કહિએ;  
 કૃષ્ણ કહો, કૃષ્ણ વળિ વળિ કૃષ્ણ કહો કૃષ્ણ કહેતાં સહ સુખ લલિયે—સાધુ  
 કૃષ્ણ સેવા તણી અમર છાંછા કરે, મૂઢમતિ માનવી કાંઇ ન જાણે;  
 કૃષ્ણનું નામ રખે હૃદયથી વિસરે, ધન્યમાં ધન્ય કૃષ્ણજ પ્રમાણે—સાધુ  
 જોને જોવા મહા મુનિજન વન બમે, તે વિકૃષ્ટો વનમાં ગાયું ચારે;  
 બળે નરસેયો જે ચતુર નર તે ખરો, અહરનિશ કૃષ્ણ શ્રીકૃષ્ણ ધારે—સાધુ

હરિ હરિ રટણ કર કંઠ્ય કળિહાનમાં, હામ બેમે નહીં કામ સરશે;  
 બદન આધીન છે, સ્યામસુંદર સદા, તે તારા કારણ સિદ્ધ કરશે. હરિ  
 અહપ સુખ સાર શું મદ પુર્યો કરે, શીઘ્રપર કાળ રહયો કંત કરડે  
 પાસર સૌ પમકની ખમર તુજને નહીં, મદ શું જોઈને મૂઝ મરડે હરિ



પ્રાદ પાપે કરી બુધ્ધિ પાછી કરી. પરહરી થડ શું ડાજે વળગ્યો;  
 ઇશને ઇર્ષા છે નહીં જીવપર, આપણે અવગુણે રહ્યો અળગો. હરિ.  
 પરપંચ પરહરો સાર હૃદયે ધરો, ઉચરો હરિ મુખે અચળ વાણી;  
 નરસૈયા હરિતણી ભક્તિ બૂલીશ મા, ભક્તિ વિના બિભુ ધૂળધાણી-હરિ

## ૧૧

આપજી પાપ મેં કવણ કીધાં હશે, નામ લેતાં તારું નિદ્રા આવે;  
 ઉંધ આલસ્ય આહાર મેં આદર્યાં, લાભવિના લવ કરવી મનં ભાવે-આ.  
 દિન પુરે દિન તો વહી જાય છે, દુરમતિનાં મેં ભર્યાં રે ડાલાં;  
 ભક્તિ બુદ્ધિ વિષે નવ કરી તાહરી, ખાડયાં સંસારનાં થોથાં ઠાલાં-આ.  
 દેહ છે જૂઠડી કરમ છે જૂઠડાં, બીડભંજન તારું નામ સાચું;  
 હરિ કરી વરણવું શ્રીહરિ તુજને, પતિત પાવન તારું નામ જાણું-આ.  
 તારી કરુણા વિના કૃષ્ણ કોડમણી, કળ અને ત્રિકળનું બળ ન કાવે;  
 નરસૈયા રંકને જામના તાહરી, હેડ ગેડી બાગો શરણ આવે-આપ.

## ૧૨

તારા દાસના દાસની નિલ સંગત વિના, બ્રહ્મ થાય બૂધરા મન મારું;  
 દુષ્ટની સંગતે, દુષ્ટ મતિ ઉપજે, શ્રવણ કીર્તન નવ થાય તારું-તા.  
 પૂર્ણ વિષપાનથી દુરિજન દોહેલા, વિષ પીધું તન તેનું મરશે;  
 તુજથકી વેગળા તેહની સંગતે, જન્મ કોટીતણાં સુકૃત હરશે. તા.  
 અમૃતની ઉપમા સાધુને નવ ધટે, રાહુની દુષ્ટતા ન ટાળી તેણે;  
 પ્રહલાદ નારદે મર્જાસંગત કરી, વશ કર્યાં વૈકુંઠનાથ જેણે. તા.  
 ચતુરધા મુક્તિ છે જૂજવી જૂક્તિની તાહરા તે તેહને નવ રાચે;  
 એહુ કરજોડીને નરસૈયો વીનવે, જન્મો જનમ તારી ભક્તિ જાણે. તા.

સારમાં સાર અવતાર અખળા તણો, જે બળે બળિભદ્ર વીર રીઝે;  
 પુરુષપુરુષાતન શું કરે હે સખી, જ્યથી નહિ માંહરે કાળ સીજે. સાર.  
 મુક્તિ પર્યન્ત તો પ્રાપ્તિ છે પુરુષને, સત્ય જે સેવક ભાવ રાખે;  
 રસભયું રસણું નાથ તોહરા કરે. તે નહીં નારી અવતાર પાખે સાર.  
 ઇંદ્ર આફિઃ અજ ઇશને મહામુનિ, ગોપિકા ચરણ રજ તેહ વહે;  
 ગોપિથી આપનું અધમપણું લેખવે નરપણું નવ રૂચે આપ નંદે. સાર.  
 નેદ વેદાંત ઉપનિષદો ખટ મળી. જે મથીને રસ પ્રગટ કીધો;  
 તે રસ ભાગ્યનિધિ ભામની ભોગવે, અહોનિશ અનુક્રમ સંગ લીધો. સાર.  
 સ્વપ્ન સાચું કરે ગિરિધર શામળો, પ્રણમું છું પ્રાણુપતિ પાણુ ભેડી.  
 પંથનું જેમ પથુ પુંઠંગ વળગ્યું કરે, નરસૈયના નાથજી નાથ તોડી સાર.

પ્રેમરસ પાને તું મોરના પીછધર, તત્વનું દુંપણુ તુજી લાગે;  
 દુખળા દોરનું દુશકે મન ચળે, ચતુરધા મુક્તિ તેઓ ન મળે—પ્રેમ.  
 પ્રેમની વાત પરીક્ષિત પ્રિયો નહીં, શુકજીએ સમજી રસ સંતાડ્યો;  
 જ્ઞાન વૈગવ્ય કરિ અંધ પૂરો કર્યો. મુક્તિનો માર્ગ સીધો દેખાડ્યો—પ્રેમ.  
 મારીને મુક્તિ આપી ધણા દૈત્યને, જ્ઞાની વિજ્ઞાની બહુ મુનિરે જોગી;  
 પ્રેમને જોગ તો મજલથી ગોપીકા, અવર વિરક્તા કાષ્ઠ ભક્ત ભોગી—પ્રે.  
 પ્રેતને મુક્તિ તો, પરમ વદનભ સદા, હેતુના જીવ તે હેતુ પૂરે;  
 જન્મે જન્મ લીલારસ ગાવનાં લહાણુનાં વહાણુ જેમ દાર છૂટે—પ્રે.  
 મેં મહયો હાથ ગોપિનાથ ગરવા તણો, અવર ખીણું કાંઈયે ન ભાવે;  
 નરસૈયે મહારતી ગાય છે ગુણુ કથી જતિસતિને તો સ્વપ્ને ન આવે—પ્રે.

## ૧૫

ધ્યાન ધર ધ્યાન ધર નંદના કુંવરનું, જે થડી અખિલ આનંદ પામે;  
અશ્રુમહાસિંધિ તે દ્વાર ઉભી રહે, દેહનાં દુકૃત તે દૂર વામે ધ્યાન  
મેરના પાંખનો મુગદ મરતક ધરે, કુંડળ મકરાકૃત અવળુ લળકે;  
નીલવટ તિલક તે મુગગ કેશર તણું, કંઠ મુકતાકુંડળ દ્વાર ઢળકે ધ્યાન  
પીતામ્બર પલવટ કટિતટ હચિર છે, લલિત ત્રિભંગી વાદામે વેણુ વાયે  
કદમનાં દ્રુમતળે રાધિકા રસ લરી, હરકૃને સંગ આલાપિ માયે ધ્યાન  
મેરલીની ધુની રૂણી વનિતા વ્યાકુળ થઇ, ગોપિકા કેરડાં વૃંદ આવે;  
નરમ્યાને મન આનંદ અતિ દણો, પુષ્પમુકતાકુંડળ લેઇ વધાવે ધ્યાન

## ૧૬

ધ્યાન ધર ધ્યાન ધર નેત્રમાં નાય છે, અંતર બાળની એક સુરતી;  
દેહીમાં દરસશે પ્રેમથી પરસશે અજળ અનોપમ અધર સુરતી ધ્યાન  
મેરલીના નાદમાં અવળુના સાદમાં, ઝાંઝરી ઝાઝરી ડમક વાળે;  
તાલ મૃદંગને ઉપમા ધણી, બેરીનો નાદ ધ્વજાડ ગાળે-ધ્યાન  
મન પરસન થશે કર્યાં કર્મ નાસશે, બાસશે ધ્વજ વ્રજ વન વેલી;  
કુંજલલિત માંહે શ્રીકૃષ્ણ લીલા કરે, નિરખની નૌતમ નિત્ય ફેલી ધ્યાન  
સુરતસંભ્રામમાં વિલસે રંગમાં દરસશે દેહીનું માન મરતાં;  
નરમ્યાના સ્વામી સર્વ સુખ આપશે, દુકિત કાપશે ધ્યાન ધરતાં ધ્યાન

## ૧૭

હરિ તણું હેત તને કયમ ગયું વીસરી, પશુરે ફેડીને નરરૂપ કીધું;  
હાડને ઝેડ કરિ સહુ તને હાંકિતું, આજ વધારીને માન દીધું. હરી  
ભાંચીનું ગાળિયું, કંઠથી ટાળિયું, નેત્રના પાટા શ્રીનાથે છોડ્યા;  
તે તણું ચરણને નવ લજ્યો કૃતમ્ની, તેં ન ગુણ પાડના હાથ જોવા-હ

ધમ ઠોકી કરી માગતો મૂઢ મતિ, ધાસ પાણી કરી શખ્દ ઝીણા;  
 આજ ગોવિંદ ગુણ ગાઇને નાંચતાં, સાજ આવે તને કર્મહીણા-હરીં  
 સાંખીશી રોકને કંઠિસ આવતો, જાંટ જાણી ધણો ભાર લાદે;  
 આજ અમૃત જામે, હરખે હાગવો જામે, વૈકુંઠનાથને નવ આરાધે-હરીં  
 પીઠ અંખાડી ને અંકુશ માર સહી, રણ ઉડાડતો ધરણી હેડો;  
 આજ યુવા ચંદન આબ્રણ અંગ મરી, વેગે ગયછે તું વેલે બેડો-હરીં  
 અત્ર ને વત્ર ને ભૂપણ સર્વ જો, તેહનો તૂજને હતો ઉધરો;  
 નરસૈયાયા સ્વામિએ સર્વ સાઈ કયું, તે પ્રભુને તમે કાં વિસારો-હરીં

૧૮

નીરખને ગગનમાં ઢાણુ ધુમી રહ્યો, તેજ તું તેજ તું શખ્દ બોલે;  
 ક્યામના અરણ્યમાં છત્તું છું મરણ્યરે, અહીંયા ઠોક નથી કૃષ્ણ તોલે.-નીં  
 ક્યામ શોભા ધણી બુદ્ધિના શકે કળી, અનંત ઓમજીવમાં પંથ ભૂત્રી;  
 જડને ચૈતન રસ કરી જાણુજો, પકડી પ્રેમે સજીવન મૂળી.-નીં  
 જાગદશ જ્યોત ઉદ્યોત રવિ ઠાટમાં, હેમની કાર જ્યાં નીસરે તોલે,  
 સચ્ચિદાનંદ આનંદ કીડા કરે, મોનાનાં પારણાં માંહી જૂલે.-નીં  
 બસિ વિષ્ણુ તેમ વિષ્ણુ, સૂત્ર વિષ્ણુ જો વળી, અચળ અંગે સદા અનળદીવો;  
 નેત્ર વિષ્ણુ નિરખવો રૂપ વિષ્ણુ પરખવો વણુ જિહ્વાએ રસ સરસ પીત્રો-ની.  
 અકળ અવિનાશી એ નવજ જાએ કલ્યો, અરધ ઉરધની માંહે મદાલે;  
 નરસૈયા ચો સ્વામિ સકળ વ્યાપિ રહ્યો, પ્રેમના તંતમાં સંત ઝાલે-ની.

૧૯

શા સુખે સૂતો સંભાર શ્રીનાથને હાથ તે હરિ વિના ઢાણુ રહાયે;  
 તાતને માત સુત માત ટોળે મળ્યાં, દોહરી વેળા સકે દૂર જાયે-શા.

ઉધે મસ્તક હતો ઉમ તપ આચરી, ભક્તિ કીધી ભગવાન કેરી;  
અમતરી પાશા ખંધાયો માયા તણે, લંપરી બાલચે લીધો ધેરી.-શા.  
દિવસે ચોદશ ભગ્યો. રાત નિંદ્રા વિષે, સ્વપ્નમાં સાંભરે મોહટી માયા;  
પલક પરવાર નહિ, દરિને ભગવાતણો, ન્યાં ભગી જીવ સંજોગ કાયા-શા.  
ધન ધામે કરી મોહિ, રહ્યો ભોભિયા, વેદના વીસરી ગર્ભ કેરી;  
નાથ ત્રિલોકના દરિ ન સંભાગ્યા જનકરે રાખ્યો તો જનરામાં ધેરે.-શા.  
જનગરે જીવડા. વાજ આગ્યો ધણું, ફટમોએક પ્રતિભોધ દીજે;  
નરમૈયાના સ્વામિને નિત્ય સંભારતાં, દેહનાં દુકૃત દૂર કાજે.-શા.

૨૦

જગીને જોઈ તે જગત દીસે નહીં, ઉંધમાં અટપટા જોગ ભાસે;  
ચિત્ત ચૈતન્ય વિશ્વાસ તદ્દુપ છે, બ્રહ્મ ભટકાં કરે બ્રહ્મ પાસે. ટેક.  
પંચમહાભૂત પરિવ્રજા વિષે ઉપન્યાં, આણું આણું માહિ રહ્યારે વળગી;  
પૂજને ફળ તે તો વૃક્ષનાં જાણવાં ઘડચકો ડાળ તે નહિ રે અળગી.-જા.  
વેદ તો એમ વહે સ્મૃતિ સ્મૃતિ શાખ દે, કનક કુંડળ વિષે બેદ નોયે;  
ઘાટ ઘડ્યા પછી નામ રૂપ જૂજવાં, અંતે તો હેમતું હેમ હોયે.-જા.  
જીવને શીવતો આપ ઇચ્છાએ થમા, રચી પરપંચ ઔદ ભોલ કીધાં;  
ભણે નરમૈયો એ, તેજ તું તેજ તું, એને સમયાધી કંઈ સંત સીખ્યા-જા.

૨૧

ન્યાં ભગી આતમા તત્વ ચિન્ન્યો નહીં, ત્યાં ભગી સાધના સર્વ જૂડી;  
માનુષ દેહ તારો, એમ એકે ગયો, માવડાંની જેમ વૃષ્ટિ વૂડી-ન્યાં.  
શું થયું સ્નાન સેવાને પૂજાથડી, શું થયું ધેર રહી દાન દીધે;  
શું થયું ધરિ જટા ભસ્મ લેપન કરે, શું થયું વાળલોચન કીધે ન્યાં.

શું થયું તય ને તિથી કીધાથકી, શું થયું માળ ગ્રહી નામ લીધે;  
 શું થયું તિલકને તુગસી ધાર્યા થકી, શું થયું ગંગજળ પાન કીધે-જ્યાં  
 શું થયું વેદ વ્યાકરણ વાણી વદે, શું થયું રાગને રંગ જાણે;  
 શું થયું ખટકર્શન સેવાથકી, શું થયું વરણના ભેદ આણે.-જ્યાં.  
 એ છે પરપંચ સહુ પેટ ભરવા તથા, આત્મારામ પરિબ્રહ્મ ન જોયો;  
 જાણે નરસૈયો કે તત્ત્વદશ ન વિના, રત્ન ચિંતામણી જન્મ જોયો-જ્યાં.

રઝળતી રાડના રડવડતાં છાકરાં, કાણુ શિક્ષા દહ ઠાર આણે;  
 અંધ ગુરુએ વળી નિરંધ એમા કયાં, બ્રહ્મની વાત તે શુરે જાણે.-૨૦ ૧  
 ભરમે ભૂમા ફરે આનંદે આથડે, પુણ્ય બ્રહ્મ પોતે ન જાણે;  
 સ્વનાનું સુખ સાચું કરી લેખવે, પાએથી પ્રભુને દૂર વખાણે.-૨૦ ૨  
 મૂરખ મમતા કરે જાણી ભમતા ફરે, જોને રીજાય તે કર્મ કાંડે;  
 શ્રીમંતનું સુખ નિર્ધનને ન મળે, વાદ કરે ને વિષે વખાણે.-૨૦ ૩  
 નિરગુણ નાયને નરખી તે નવ શકિ સિરગુણને સરતે ન જાણે;  
 એતન નીંદા કરે જડની વંદના કરે, અએન ભૂલ્યો ફરે બિન ભાવ આણે-૨૦ ૪  
 અગમ ગુરુથી નિગમ શિષ્ય નીપન્યા, તે બ્રહ્મની વાતનો ભેદ જાણે;  
 પ્રાસેથી અન્ય અગગો રે દેખો નહિ, નરસૈયો પાસુ તે કાણુ તાણે-૨૦ ૫

એક તું એક તું એમ સૌ કા સ્તવે, કાણુ હું તે નહિ કા વિચારે;  
 એક હું કયાં થકી આપીયો જગ વિષે, જપ્ત કર્યા છુટશે દેહ ત્યારે-એક  
 પ્રતિદિને જડ કને જપ્ત કરી માંગતો, ઇશ તું સાહ્ય થાજે સદારે;  
 તોય પશુ દુઃખ તો સેશ દબતું નથી, થાકતો નથી તું કદા રે.-એક

કાંઈ તો ઉદ્ધવી ગગનમાં તાકતા, ભાખતા નેહું હું નમ્ર વાણી,  
 પાણી હું કાની કને માગુ શા હદ થકી, તે તથી જાણના મૂર્ખ પ્રાણી-એક  
 એમ કરતા કદી લલ ને પામીયો, તો કહે લલિતણી સદાય થયે;  
 કામ કથલ્યા થકી ભવિષ્યને ભાંડનો, પૂર્વના કર્મનું નામ લેખનેરે-એક  
 પૂર્વના કર્મ જે હરિ બજે નવ ટળે, તો કહે કાણુ તે કામ કરશે;  
 સત્ય સમ્રાજ કદી પરમ પદ પરખશે, ભવ ભય ભ્રમને તેજ હરશે-એક  
 આકના ઉદ્ધવી અમૃત ફળ તોડવા, મૂર્ખો જે કદી આશ ધરશે;  
 શ્રમ વૃથા તેડનો તો જમ જગવિષે, જ્ઞાન લીનો સદા તેજ હરશે-એક  
 જીવ ધર્મર અને પ્રહાના બેઠમાં, સત્ય વસ્તુ નહિ સદા જડશે;  
 હું અને તું પાણુ તજશ નરસૈયા તો, ગુરૂ તને હર્ષથી પાર પાડશે-એક.

૨૪

રાખ્ય ભવસિંધુમાં અતિશે મહા ભય થકી, નામ નારાયણ નાવ મેહેલી:  
 ઘોર ભવસિંધુની વેગની રેલમાં, મેહેરના પવનને મહેત્ર ઠેલી.  
 વિપય તૃણા પરા મહિ મન ના ધરા, હું ને મહાઈ જકત તેમાં ખૂડો;  
 તું થકી વેગળા આસુરીમાં ભળ્યા, શરણુ આવ્ય તે તો અખંડ ચૂડો ૨  
 સુખકું અદ્યપને દુઃખ સાગર જશું, જનમીયો જંતુ તે જન્મ રોમી;  
 એક નિશ્ચે તહારા નામને આશરે, રેહ કાપ જે વીરલો તે જ ભોગી ૩  
 કહે દશ વીસના નાપ નિવારવા, મંગલ શ્રી કૃણુજીતું નામ જાણો;  
 ખેડ કરજોડી નરસૈયો વિનરે, ભવજળ ખૂડતાં ખાંચ તાણો. ૪

૨૫

જેને દ્વારે પ્રહા દિનગત કરતા, સમજ મૂઢ તું માન બિહારે લાજે;  
 શ્રીકૃણુ ચરિત્ર તે પતિત પાવન સદા, જેનું કોટી પ્રહાડમાં નામ ગાજે. ૧

આર વેદ જે જસ મુખ ઓચરે, સરસ્વતી પ્રેમે આલાપી પદ ગાયે  
મુક સનકાદિક વ્યાસ મુનિ દુર્લભ, નારદ તુંબડ તાલ વાહે. ૨;  
તેની કિર્તી કરતાં જુગ વહી ગયા, જાણીએ રસ નીરસ ન હોયે;  
નરસૈયાયા સ્વામિ નર મોક્ષદાતા સદા, શ્રીકૃષ્ણ સમે કોઈ દેવ નોંય. ૩

૨૬

(દેવા) આઘ તું મધ્ય તું, અંત્ય તું ત્રિકમાં એક તું એક તું એક પોતે  
અખિલયો બ્રહ્મ બ્રહ્માદિક નમ લહે, બૂરયા માનવી અન્ય ગોતે.-દેવા.  
રવિ શશિ કોટિ નખ ચંદ્રિકામાં વસે, દૃષ્ટિ પહોંચે નહીં ખોજ ખોજ  
અકં ઉઘાત જ્યમ તિમિર જાસે નહીં, નેતિ નેતિ રહી નિગમ ડાજે. દેવા.  
કોટી બ્રહ્માડના ઇશ ધરણીધરા, કોટિ બ્રહ્માડ એક રામ જેતું,  
મર્મ સમજ્યા વિના જર્મ જાગે નહિ, સગુણ સ્વરૂપ નિર્ગુણ એતું.-દેવા  
એ નથી એકલો વિશ્વથી વેગજો, સર્વ વ્યાપિક છે શક્તિ રતુત્ય જેની,  
અખિલ શિવ આઘ આનંદમય કૃષ્ણજી, સુંદરી રાધિકા ભક્તિ તેની.-દેવા  
વેદની વાદનો બેદ લાધે નહિ, તેતું હારદ તે કોક જાણે,  
શિવ સનકાદિક દેવમુનિ નારદ, પુણ્ય બ્રહ્મતું જ્ઞાન આણે.-દેવા.  
તે પૂર્ણ પુરૂષોત્તમ પ્રેમદાતું રમે, જાવે શું જામની અંક લીધો,  
જે રસ વ્રજતણી નાર વિલસે સદા, સખી રૂપે તે નરસૈયે પાધો.-દેવા.

૨૭

પુરૂં ના પડે નાથજી તમારી કૃપા વિના, એક આણું ત્યારે અનેક ખૂટે,  
પાપ દૂષ્ટે કરી દ્રવ્ય સંચય મલી, અગ્નિ દગ્ધે કે રામ ચોર લૂટે-પુરૂં  
મનતણા મનસુગા મનમાં રહી ગયા, સાત સાધું ત્યારે તેર તૂટે,  
નરસૈયાના સ્વામિ તમારી કૃપા વિના, રંક મનાવું ત્યારે રાય રહે-પુરૂં.



જીવાનીને દહાડેરે હરિને જાણ્યા નહીરે, મોહયું પરદારા સાથે મનન;  
 કાંઈક તે મોહયોરે કામિનીના કલ્પમારે, કાંઈએક જોડવા ધાયો ધન-જી.  
 પચીત્ર તે પચાસરે પરપંચમાં ગચારે, દોહિલા આઘ્યા સાઠ વર્ષના દન;  
 સિત્તેરને સૂત્રે કાંઈ સમજ્યો નહિરે, પછે ચાલ્યો સાધન કરવા વન-જી.  
 આંખડીએ ન સૂઝેરે ગળે બહુ નાસિદારે, યોસે તેતો સંભળાય નહિ કરજી  
 માયાતો ન મૂકેરે તૂટે નહિ તૃણારે, જોળખાયા નહીં અશ્વરજી શરણ-જી;  
 હાથમાં લાકડીરે ચરજી ચાલે નદરે, તૂટીને શિથિલ થયું છે તન;  
 મુખ માંહી દંતરે એકે દોસે નહીરે, તોયે પાપીયું ઉઘર ગાગે અન્ન-જી.  
 બાગ્ય જેનું બહુરે આ અવસરને જોળખ્યોરે તેતો પ્રાણી કેહો યે હરિનાજન  
 નરસૈયાના સ્વામિનેરે મુખમાં સંભારજોરે, જો હોયે પેલા બવનું પુન્ય-જી

દૂરમતિયાં ડાહ્યા થઈ આવે, શાણા થઈ સમજાવે રે;  
 પ્રેમભક્તિમાં ભંગ પડાવે, અજ્ઞાન આગળ લાવેરે-દૂર૦ ૧  
 આપણા કુળમાં કાષ્ટએ ન કીધું, તે આપણુ કેમ કરીયેરે;  
 વેરાગી થઈ નાટક નાચીયે, તુલસી તિલક કેમ ધરીયેરે-દૂર૦ ૨  
 જેવા તેવા હોયે તે હરિગુણ ગાયે, તે આપણુ કેમ ગાછીયેરે;  
 કૃષ્ણ નામની કથા થ.ય જ્યાં, ત્યાં આપણુ નવ જાછીયેરે-દૂર૦ ૩  
 આપ કલેશને કોવતાં બરીમાં સંધળીને ઉધું સમજાવેરે;  
 જમકિંકરના મારજ પડશે, ત્યાગે આડે કાંઈ નહિ આવેરે-દૂર૦ ૪  
 કુળને તજશે ને હરિને બજશે, સેહેશે સંસારનું મહેલુંરે  
 ભણે નરસૈયો હરિ તેને મળશે, બીજી વાતે વાહશે વાંહણુરે-દૂર૦ ૫

સાંભળ સહિષ્ણુ સુરત ધરીને, આજ અનોપમ દોડારે;  
 જે દોડા તે જોવા સરખો, અમૃતપે અતિ મીઠો રે—સાંભળ૦  
 હજે ન આવે નિગમ જગાવે, વાણી રહિત વિચારારે;  
 મત્ત અનંતજ જેહેને કહીએ, તે નવધાથી ન્યારારે—સાંભળ૦  
 નવધામાં તો નહીં, નરવેડો, દશધામાં દેખાશેરે;  
 અચવો રસ છે એહેની પાસે, તે પ્રેમી જનની પાશેરે—સાંભળ૦  
 અદ્વૈત બ્રહ્મ અનોપમ લીલા, અમખ્ય જુગનો એહેવોરે;  
 જોગ જગન જપ તપ મુનિ દુર્લાભ, માને તેવો મેવોરે—સાંભળ૦  
 જ્યાં લગી જયમ છે ત્યમનો ત્યમ છે, વધે ધરે નહીં વહાશેરે;  
 આવે ના જાએ જાએ ના આવે, નહીં ભર્યો નહીં દાશેરે—સાંભળ૦  
 પ્રજાનંદ પોતે પુષ્પોત્તમ, પરમ ગત છે એતીરે;  
 એ પદ દ્વર અક્ષરની હિપ, તમે જો જો ચિત્તમાં ચેતીરે—સાંભળ૦  
 હું તું મટશે દુઃખા ટળશે, નિરભે થાશે નરખીરે;  
 ભમે મળ્યો નરમૈયાઓ સ્વામિ, હું હૈયામાં દરખીરે—સાંભળ૦

તેયાર છે માત્ર જુજ નકલ બાકી છે  
 સ્વ. સાક્ષર શ્રી હરિજાલ હર્ષદરાય મુનશી

કુંજ-વિહાર.

મોહું દગદાર પુસ્તક કીમત ચાર રૂપીયા (પેટેજ જુદું).

મળવાનું ઠેકાણું—જેકીશનદાસ ત્રિભુવનદાસ,

જુકસેલર એન્ડ પબ્લિશર.

અવનમેન્ટ તાર આદિસ સામે-મુરત.

## સુદામા ને તેની જ્ઞાનો સંવાદ

૩૧

જદુપતિ નાથ તે મિત્ર છે તમ તણા, જાઓ વેગે કરી કૃષ્ણ પાસે;  
પ્રિત પૂરવતણી હેત ધરશે હરિ, મનના મનોરથ સફળ થાશે-જદુપતિ.  
ધેર બાળક સહુ દુઃખ પામે બહુ, અજને વસ્ત્રથી રહે છે ગણા;  
નિરધન સરખ્યાં પુણ્ય કીધા વિના, કર્મના દોષ આવી પૂણ્યા.-જદુપતિ.  
જદુપતિ જાદવો ભક્તિવશ માધવો, કરશે કરણા પ્રભુ દીન જાણી;  
ગોમતી સ્નાનથી કોટી અધ નાશશે, નિર્ખતા કૃષ્ણને પ્રેમ આણી.-જદુ.  
કૃષ્ણને હળીમળી શીઘ્ર આવો વળી જાણશે દુઃખ અંતરજનમી;  
વિનતિ મનમાં ધરો આજસ પરહરો, સહાય થાશે નરસૈનો સ્વામી-જદુ.

૩૨

સાંભળો બામિની કાન ધરિ કામિની કવણુ કહાવું હું કૃપણ પાપી;  
ત્રિભુવન ન થ તે મહિપતી માધવો કેમ બોલાય ત્યાં વાત ચાપી.-સાં.  
દિવસ ઝાઝા થયા બાલપણુને ગયા નરપતિ નવ પ્રીછે પ્રીત જુની;  
દુર્મલ રંક હું બિશુક બાપડો નવ લહું ચોકશી ખોટી ચુની-સાં.  
ઉમ્મસેન અકુર ઓહવ છે ત્યાં બળિભદ્રને અનિરૂદ્ધ પાસે;  
કોટી જોદા જ્યહાં ઉભો રહીશ કર્યાં કોણુ આતી મહારો હાથસહારો-સાં.  
જડિત રત્નોમણિ કાંતિ આસે ધણી તિમિર નાવે તેની જ્યોત પાસે;  
ત્યાં કેમ બોલી શકું વેણુ વદતો થકું ધમણુ ધમતો રહું શ્વાસેશ્વાસે-સાં.  
મૌન બેસી રહેા સુખદુઃખ સહી સહો ભોગવો કર્મ જે ભાગ્ય ચોટ્યું  
દુરિજન લોક તે છોને લવતાં રહે નરસૈના સ્વામીનું મિરહ મોહું-સાં.

સ્વામી સાચું કહ્યું, બોલવું નવ રહ્યું કંથનાં વચન તે વેદ વાણી;  
 ભવતણું નાવ તે, ભક્તિ બુધરતણી તેહ હું પ્રીછવું રનેહ આણી-સ્વા.  
 નથિ હરિ વેગળા ભક્તિ ભાવે મળ્યા રાય તે રંકે તે એક ધાટે;  
 ભખપતી કાટિધ્વજ મનનાણે રતી શક સરિખા ત્યાંહાં નહિરે સાહે-સ્વા.  
 ધ્વજાય દેવ દયાળ શ્રીકૃષ્ણજી નિજ જન જાણિને સુધ પ્રેશે;  
 પ્રીતની રીતે જય નહિ વીસરી ખાળણીલાતણાં ચરિત્ર કહેશે.-સ્વામી.  
 નથી કાંઈ ઓઢવા એટ ભેદ જવા કેમ કરી જાણશે કૃષ્ણ કામી;  
 હત્ત (?) નથી આપણું વદન ભગ્નમણું નિરખતાં લાજે નરસેનો સ્વામી-સ્વા

વિનતિ વળી કહું, એટ ભાવી દહ, પોતિયે તાંદુલ ગાંઠ બાધો;  
 જાણશે થોડે ધણું. ભાવ બોજનતાણું, ધન્ય કૃષ્ણજી રનેહ સાધો-વિ.  
 બિલડીનાં ખોર તે ભાવે આરોગિયાં, જૂઠું અન્ન આહિરતું લીધું;  
 ભક્ત વિદ્વરની ભાજી ભાવે જમ્યા. બુખતું નોતરૂં પાણું કાણું-વિ.  
 પેરે પેરે પાંડવ કષ્ટ નિવારીયાં, ભક્ત કારણ કંઈ દષ્ટ તાર્યા;  
 જાયને નીચતું એને છે પારખું, પતિત અધર્મો કંઈ કાટિ તાર્યા-વિ.  
 ભક્તિવશ વિઠ્ઠલો સંત સાથે મળ્યો, સમોવડને નવ ચૂકે તાણે;  
 સંત સમરે ત્યહાં આવી ઉભો રહે, ભક્તના મનતણો ભાવ જાણે-વિ.  
 જાઓ વેગે કરી નિરખો મુક્તિ પુરી, ધન્ય ધન્ય તારણી રનેહ ન્યાળો;  
 નરસેના નાથને નિરખો નિશ્ચય કરી, કામનિયે કંથને આહિઝાલ્યો-વિ.

યાંલયો વાટમાં જાનીના વાટમાં, મિત્ર મોહનતાણું નામ લેતે;  
 લન્ય એ નાર અવતાર સફળ કર્યો, કૃષ્ણ હે કૃષ્ણ મૂખ એમ કહેતો—  
 ભાગવું મૃત્યુ પ્રમાણુ છે પ્રાણિને, લોભ કીધે ત્યાંહાં પ્રીત તૂટે;  
 કહ્યું મેં અપલ્લા સૂએ ખેસી રહો, ભાગતાં તો બધો મર્મ છૂટે—ચા.  
 માગિયું મેં નથી શું મૂખે કહ્યું કથા, ભોગવું કર્મ જે ભાગ્ય લાગ્યો;  
 શ્રીપતિનાથે મને રંક સરજાવિયો, એમ કંતો દિગ્ દ્વાર આગ્યો—ચા.  
 આવી ઉભો રહ્યો કંઠ ગદગદ થયો, કાટિ સુરજ શશિ જ્યોત ભાસે;  
 ઉર દયા આણીને હરિજન જાણીને, પોળિયે જઇ કહ્યું કૃષ્ણ પાસે—ચા.  
 મંદિરે તેડિયા ચાલીને બેઠ્યા, ત્રિવિધના તાપ તે સર્વ નાઠા;  
 હેમ મિહાસને લઇ ખેસાડીયા, તાણતાં વિપ્રનાં વસ્ત્ર ફાટા—ચા.  
 તેલ ફુલેલ મર્દન કરાવિયા, શુદ્ધ ઉણ્ણોદક રનાન કીધું;  
 કનકની પાવડી ચરણ આમળ ધરી, કૃષ્ણે ચરણોદક શીશ લીધું—ચા.  
 પુનિત પિતાંબર પહેરવાં આપિયું, કનકને થાળે પકવાન દીધાં;  
 ભાવતાં ભોજન કૃષ્ણ હાથે કર્યાં લીધું આચમનને ફાળ સિધ્યા—ચા.  
 કૃષ્ણે પલંગપર પોતે પથરાવિયા, દક્ષિણતા વીંજણે વાયુ ભરતાં;  
 સત્યભામાદિક નારી નિરખી રહી નરસૈનો નાથ પદસેવ કરતાં—ચા.

ભાગ્ય જે જે બાઈ કૃપણ બિશ્વકતણું, રકમિણી આદિ સૌ નારી બોલે;  
 હળધર જોગ્ય તે, ભોગ પહોંચાડિયા, અજ અંબરીપથી અધિક તોલે—  
 આ કૃપણ રૂપ તો પ્રગટિયું ક્યાં થકી, વસ્ત્ર મેલાં દિસે કર્મ કૂટ્યો;  
 ત્રિગુણને દુર્લભ, સેજ રચનાતણી, વશ કરી નાથને પાપ છૂટ્યો—

અંગ અતિ કમકમે ધમણ મહોડે ધમે, ઉધરસે ને વળી નાક લૂતો;  
 જો જો કૌતક હરી દેહ દશા ફરી, કૃપણ તે કૃષ્ણને સંગ સૂતો—ભા.  
 પહોડીને ઉઠિયા સ્નાને બેસાડિયા, વદન પખાળવા નિર દીધું;  
 કનક આરી ભરી શીત જળ આપિયું, કનક કરોરે તે પાણી પીધું—  
 શ્રીમુખે બોલિયા કહોને બાધવ તમે, બ્રહ્મચારી કે ગૃહધર્મ કાધો;  
 કુશળ છે બાલ ગોપાળ સહુ તમતણાં, ભાગ્ય મોટું મને ચિત્ત લીધો—ભા.  
 ગૃહસ્થના ધર્મમાં, હુંય વળગી રહ્યો, હું તે મારી વળી ગત્ય બુઝ્યો;  
 નિત્ર સુદામાની શુદ્ધ લાધી નહીં, કામિની કેદમાં હુંજ દૂર્યો—ભા.  
 સાંદિપનિ ગોરને ઘેર આપણુ બણ્યા, પન્ય પન્ય દિવસ તે સરળ કહાવ્યો;  
 એક રણી રહ્યા વન વિષે આપણે, સર્પણુ ભાગતાં મેઘ આવ્યો—ભા.  
 અન્ન લીધા વિના ભૂખ્યા બેસી રહ્યા, ગોરાણીએ આપણી પીડ જાણી;  
 વિસરી ગયું છે કે વીરતને સાંભરે, સાંદીપનિ ગોરની અચળ વાણી—ભા.  
 બાબીએ બેઠ જ મોડલી મુજ બણી, લાવશું લાઘ તે લાગે મીઠી;  
 સંકાચતો ગાંડડી વિત્ર આધી ધરે, નરસૈના સ્વામિએ નજરે દીડી—ભા.

૩૭

છપ્પન લોચ જ્યાં કવણ તાંદૂલ ત્યાં, આપતાં ઊર સંકોચ આવે;  
 જેરે જોઈએ તે આવી મળે કૃષ્ણને, તાંદૂલ ભેટને તુચ્છ કહાવે—છ૦  
 પણુ ઘાઘ લીના હરિ મૂડી તાંદૂલ ભરી, પ્રેમે આરોગીઆ તૃપ્ત પામી;  
 દંદ્ર કુબેરથી અધિક વૈભવ કર્યો, રત્નમણી કર મહો શીશ નામી—છ૦  
 એક રહ્યાં અમો એક ખીજા તમે, ભક્તને અદળક દાન કરતાં;  
 પ્રેમદાએ પ્રેમનાં વચન એવાં કહ્યાં, હાથ સહારો ત્રીજી મૂડી ભરતાં—છ૦  
 વનિતા વચન તે, વિપ્ર સમજ્યો નહિ, ચાલવા ધર બણી શીખ ભાગી;  
 નરસૈને નાથે દુર્જાળપણું ટાળિયું, ભખના દુઃખની ભીડ ભાગી—છ૦

મિત્ર ચાલ્યો વળી કૃષ્ણ સાથે મળી, ચિત્તમાં શાન્તી વિચાર કરતોઃ  
 આપું તો કાંઈ નહિ ત્રિક જાણી નહીં, તે તણે શાન્ત હૃદયે જ ધરતો—  
 અષ્ટ મહામિહિતણી રિદ્ધિ નવનિધિતણી, સંપત્તિમાં રહ્યો ભોગ જાણી;  
 કામની કંથને, હું દારિકાં આવિયો, અમલણી ત્રિક તો નવ જાણી—  
 બાલ ગોપાળ જે, વાટ જોતાં હશે, તેકને જોઈ અમો શુંય કહેશું;  
 મિત્ર મોહનતણી હેત જ્યારે પૂછશે, કામિનીને ઉત્તર કેમ દેશું—  
 એમ ચિંતા કરે નૈવથી નીર ઝરે, કામની વાત મનમાંકિં પારી;  
 નરસૈને નાથ તો અતિ યજ્ઞો ભોજિયો, પિતાંમરી પશુ લીધી ઉતારી—

ધન્ય તું ધન્ય તું રાધ રણુછાડજી, દિન જાણી મને માન દીધું;  
 નહિ મુજ જોમ તે ભોગ પહોંચાડિયા, આજ અંબરિષથી અધિક કાધું—  
 કનકને આસને મુજને બેસાડિયો, રકમણી કૃષ્ણનો હાથ મહાતાં;  
 હેત હરિ હરિ હરિ અરણ્ય તળાસિયાં, ખટરસં ભોજન ખાતે ખાતાં—  
 બાળપણતણો સ્નેહ નવ વિરલિયો, મિત્ર મોહનતણી પ્રીત સાચી  
 હેનથી હળામળા માન દીધું મને, રંક બેસાડિયો કનક માત્રી—  
 ધન્ય ધન્ય કૃષ્ણજી સત સેવા કરી, જ્યાં ધરતો હું નિજ દાર આવ્યો;  
 રતનજડિત મણિ બેવન શે બા ધણી, દેવ શું દારકા આંકિં લાવ્યો—  
 કનકની જુએ રતનના માંભલા, અકેની જ્યોત ઉજોત દીસે;  
 માનને પાન વિહાર સ્થાનક ધણી, કામની નિરખતાં કામદીસે—  
 સપ્ત નવ વરસની દીડી ત્યાં મુંદરી, નારી નવજોગના બહુ રમણી;  
 સોલ શયનગર તે અંગ મુંદર ધર્મા, દેવ વિમાનથી રથા નિહાળી—

સહજ દાસી મળી હોય વીંટી વળી, કામની કંથરી પાસ આવી;  
 સ્વામીને સ્વામી કુ દાસી છું તમતણી, આસો મંદિર વિષે પ્રેમ ભારી—  
 ગોમતી સ્નાન કરિ, કૃષ્ણ નિરખિયા, પુણ્ય પ્રમટ થયું પાપ નાકું;  
 તે થકી સમૃદ્ધિ આ સકલ તે સાંપડી, મટી ગયું આપણું ભાગ્ય માકું—  
 કૃષ્ણ કહેતા તે નિજ પામ પધારિયા, નવજ જોગન થયાં નર ને નારી;  
 બિનતિ ઉચારનાં રજનિ વીતી ગઇ, નરસૈના સ્વામિની પ્રીત ભારી—

તૈયાર થાય છે !

ઘોડા વખત પછી બહાર પડશે.

— ઈંદ્રપ્રસ્થની અરવિંદા —

સચિત્ર ઐતિહાસિક નવલકથા.

— અતી લોકપ્રીય —

શુજરાતી ગાયનભાગા

પ્રથમ ખણ્ડ આવૃત્તિ ૨૭ ૦-૧-૦

શુજરાતી ગાયનભાગા

દ્વિતીય ખણ્ડ ૦-૧-૦

શુજરાતી ગાયનભાગા

તૃતીય ખણ્ડ ૦-૧-૦

શુજરાતી ગાયનભાગા

ચતુર્થ ખણ્ડ (છપાય છે) ૦-૧-૦



અણિતજો દ્વારે હાં, વિપ્ર વામન હુતા, વેદની ધૂન ગદ્ય મનન માણ;  
 ઇંદ્ર પરચક્ર બળિ, આજ્યો ઉતાવળો, જોરે જોષએ તે દિવસે એને માગી  
 એક પર્વકુટિતજો, હામ બણવા કરે, જોબણું તે મારે મૂળ સાચું;  
 વિપ્ર દૂરે ધણા, ભોજના વાહેલા, દાન મારે ધણો હું ન રાચું.—અ  
 હ્યોને દિગ્ગજ તમે. નવ નવાં મંદિરો, જુમિશું માગી ત્રણે કાળમાં:  
 હ્યોજી ભંડાર બહુ, કુંચિયો સહિત બળિ, માગો હસ્તી મારા રાખો ધરમ,  
 હસ્તી ભંડારને. હું લેખ શું કરું ભોલિયાની નથી જાત મારી  
 આગે વિધાતાયે, વામન નિગમ્યો, વને રહેવું મારે વાલ્યારી.—ત્રા,  
 ચેતજે તું બળી શુક કહે જગ પાયે. ત્રિજ્યંએ વામન વેશ ધારી;—  
 અથ જનન સમે, દાન અવનીતજું, પાત્ર એવું ક્યાં મળે મુને મારારી—  
 હરિતણા ચરણ ઉપર, ગિર નામતાં, નાળમાં બૃગુસુત પેઠો ચાલી;  
 રીસ હૃદય ધરી, ધણું ધણું રામજી, નેત્રમાં ફર્જની શેર ધાલી.—અ  
 બાપડો બળિરાય, પગ તળે ચાંપીયો, પ્રભુ પાતાલનો કરીને બાપ્યો;  
 બણે નરસંયો હરિ ભક્ત આધીન છે, ઇંદ્ર અવિચળ અધિકાર આપ્યો;

એવારે અમે એવારે એવા, તમે કહો છો વળી તેવારે;  
 ભક્તિ કરતાં જો બધું કહેશો તો, કરશું હામોદરની સેવારે.—એવારે.  
 જેનું ધન જે સાથે બંધાયું, પેહેનું હતું પર કરાતું રે  
 હવે થયું છે હરિરસ માતું, ધેર-ધેર કીડે છે મતરે.—એવારે.  
 સમજા સાથમાં હું એક જુડો, જુડાથી બળિ જુડારે;  
 તમારે મન માને તે કહેજો, કનેહ બાપ્યો છે જીડારે.—એવારે.

કર્મ કર્મની વાત છે જોડવી, તે મળને નવ ભાવેર;  
સધના પદારથ જે થકી પામે, મારા પ્રમતી તોયે નાવેર; એવારે.  
હળવાં કર્મનો હું નરસેયો, મુળને તો વૈષ્ણવ વાદાધારે;  
હરિનનથી જે અંતર ગણશે, તેના ફોગટ ફેરા કાઢારે.—એવારે.

૪૨

તું તારા ખીર્ સંહામું જોજો શામળા, ન જોઈશ કરણી હમારી છે—ટક.  
હીરણ્યાકશીપુને કાથે દણીયો, માની પુતના મારીરે.  
પ્રજ્ઞાદ કારણ સ્થંભમાં વશીયા, પ્રમદયા દેવ મોરારી.—તું તારા.  
ભાંખા કૌરમાં જેમ પાંડવ ઉગ્યાં, બ્રહ્માંડ જવાળા વ્યાપીરે;  
અર્ધ વચને મળ ગુણકા તારી, જ્યદેવને પદ્મિતિ આપીરે—તું  
દુષ્ટ સખામાં જેમ ચીરજ પુર્વાં લાજ પંચાળીની પાળીરે;  
તેમ કહા જેમ શીતળ કાંઠી, વેળા સુધ-વાની પાળીરે—તું  
શિશ્વરે જેમ અદસ્યા આપી, બ્રહ્મ સદ્યા થઇ ભારીરે,—  
તેપણ તારે ચરણે રહુવર થઇ અનોપમ નારીરે—તું  
મીરાંઆઇની વિખ અમૃત કીધાં, વિદુરની આરોગ્યા બાહીરે—  
સવરીના તમે જે રજ પ્રાશ્યાં, તેની પ્રિતે થયા રાહીરે—તું તારા.  
અનેક ભક્ત આગે ઉગાયાં, સંહાય થયા મોરારીરે;  
નરસેયના રવામી લક્ષ્મીવર, મોટી ઓથ તમારીરે.—તું તારા.

૪૩

જેવો ને તેવોરે તમારે, પાલવડે બાધિ;

અણુછતો હું તો તમારો; વધાની લીધો.—જે.

અણુવેડાયો આપુરે, હું તો તાણ્યો નવ રૂઢ;

તમારા પ્રેમની સાંકડીએ બાંધ્યો, છોડ્યો ન છૂટ—જે.

રમાડયો રમું રે, તમારો જમાડયો જમું;  
 તમારે સમુંરે, સજની, ખીજું નવ અમારે સમું.-જે.  
 હુંકારે આધેરો જવું. તમારે હુંકારે રાયું;  
 નરસૈયો જહાં ગાન કરે, ત્યાં પ્રેમ ધરી નાયું.-જે.

૪૪

નારાયણનું નામ જ લેતાં, વારે તેને તજીયે રે;  
 મનસા વાચા કર્મણ કરીને, લક્ષ્મીવરને ભજીયે રે.-નારાયણ.  
 કુળને તજીયે કુટુંબને તજીયે, તજીયે માને આપરે;  
 ભગિનિ સુત દારાને તજીયે, જેમ તજે કંચુકી સાપરે-નારાયણ.  
 પ્રથમ પાના પ્રદક્ષાદે તજીયો, નવ તજીયું હરિનું નામરે;  
 ભરત શત્રુને તજી જનેતા, નવ તજીયાં શ્રી રામરે-નારાયણ.  
 ઋષિ પતિ શ્રી હરિને કાજે, તજીયા નિજ ભરથારરે;  
 તેમાં તેનું કાંઈએ ન ગયું, પામી પદારથ ચારરે.-નારાયણ.  
 વ્રજ વાનના વિઠ્ઠલને કાજે, સરવ તજી વન આલીરે;  
 ભણે નરસૈયો વૃંદાવનમાં, તે તો ધણું મહાલીરે.-નારાયણ.

૪૫

અજ્ઞાન અમુદ્ધ તાડું મન ચોદિશ ભમે, પ્રીતની રીત તું શુરે જાણે;  
 પ્રીત વિના તું વિપરીત મુખ ઓચરે, એમ અજ્ઞાન તું કેમ આણે-અ.  
 વિશ્વ વ્યાપક પાળક છે શ્રીહરિ, તે રઘુનાથને તું શુરે જાણે;  
 વેદ નંતિ કહે નારદ શારદ સદા જપે, જે હરિ ગોપીકા પ્રેમ આણે-અ.  
 જે રઘુવીર રણધીર કહાવે સદા, દશરથ વીર રઘુનાથ કહાવે,  
 અળગો છે સર્વથી સર્વ મધ્યે સદા, તે અદ્ય છુદ્ધિને ઘટ કેમ આવે-અ.  
 અદ્ય મનિ ઓચરે. જન્મવૃથા કરે, હરિજન વિના હરિ હાથ નાવે;  
 ભણે નરસૈયો હું અસત્ય નવ ઓચરે, લીન થયા વિના હરિ કેમ આવે.



# નાગદમન.

૪૬

જલ કમલ છાંડી જાને બાળા, સ્વામી અમારો જાગશે;  
 જાગશે તને મારશે, મને બાળકત્યા લાગશે—જલ૦  
 કહેરે બાળક તું મારગ ભૂલ્યો, કે તારા વેરીએ વળાવિયો;  
 નિશ્ચય તારો કાળજ ખૂટ્યો, અહિંઆ તે શીઘ્ર આવિયો—જલ૦  
 નથી નાગણુ હું મારગ ભૂલ્યો, નથી મારા વેરીએ વળાવિયો;  
 મથુરા નગરીમાં જુગટું રમતાં, નાગનું શીશ હું હારિયો—જલ૦  
 રંગે રૂડા રૂપે પૂરો, દીસતો કોડીભો કોડામણો;  
 તારી માતાએ કેટલા જન્મ્યા, તેમાં તું અળખામણો—જલ૦  
 મારી માતાએ બહુ જન્મ્યા, તેમાં હું નટવર નાહનડો;  
 જગડ તારા નાગને, માફ નામ કૃષ્ણ કહાનડો—જલ૦  
 લાખ સવાનો મારો હાર આપું, આપું રે તુજને દોરિયો;  
 એટલું મારા નાગથી જાનું, આપું તુજને ચોરિયો—જલ૦  
 શું કરું નાગણુ હાર તારો, શું કરું તારો દોરિયો;  
 જ્ઞાન કાળે નાગણુ તારે, કરવી ધરમાં ચોરિયો—જલ૦  
 અરણ્ય ચાંપી મૂંઝ મરડી, નાગણું નાગ જગાવિયો;  
 હોડાન જગવત કાદ, બારણે બાળક આવિયો—જલ૦  
 એહ બળિયા સાથે વળાવિયા, કૃષ્ણ કાશિનાગ નાથિયો;  
 ગદજ દેગા પ્રેરવે જેમ ગાગા મૂળે દાથિયો—જલ૦

નાગણુ સૌ વિલાપ કરે જો, નાગને ખહુ દુઃખ આપશે;  
અથુરા નગરીમાં લેછ જશે, પછી નાગનું શીશ કાપશે—જલ૦  
ખેડ કરજોડીને વીનવે, સ્વામી મુકો અમારા કંથને;  
અમે અપરાધી કાંઈ ન સમજ્યાં, ન ઓળખ્યા ભગવંતને—જલ૦  
ચાલ ભરી નાગણી સર્વે, મોતિયે શ્રીમૃણુને વધાવિયો;  
નરસૈયાના નાથ પાસેથી, નાગણુ નાગ ઊડાવિયો—જલ૦

૪૭

ભક્તિ વિના જો જન જીવે, તે ક્યમ કહીયે માનવ દેહ રે;  
મન કર્મ વચન હરિ નવ સેવા, બુધ્યા ભવમાં તેહ રે—ભક્તિ૦  
દશ માસ ઉદરે દુઃખ પામ્યો, કરતો ખરને ભાર રે;  
દેહ ધરી હરિનો દાસ ન કહાવ્યો, તેહની જનનીને ધિક્કાર રે—ભક્તિ૦  
વૈષ્ણવ જન જેને નહીં વહાલા, તેહને ન હોય કૃપા નિર્ધાર રે;  
નરસૈયાના સ્વામીની નિશ્ચય લીલા, ખીળ વિવિધ ધર્મ વ્યભિચાર રે—ભ૦

૪૮

ભૂતજ અવતારનું મદન એહ, જો મહારા વહાલા શુ ધરીએ સ્નેહ ૧  
ભક્તિ સરીખી જેહને ઘેર દાસી, તો શું કીજો (ખીજો) અવર ઉપાસી. ૨  
જપ તપ તીરથ દેહડી ન દમીએ, જો માહારા વહાલા શું રંગભેર રમીએ ૩  
જનમ જનમની હરી દાસી થાશું, નરસૈયાઆ સ્વામીની લીલા ગાશું. ૪

૪૯

વાસ નહિ જ્યાં વૈષ્ણવ કેરો, ત્યાં નવ વસીયે વાસડીયાં;  
આમોઆસ હરિ રમણુ ન કરે જો, આસ ધણુ કરી શ્વસડીયાં—  
જલજલડી જપમાળા ન જપે તો, જલજલડી નહિ આમડીયાં;  
જેમ તેને નહિ લેખામાં જો ન કહેવાય હરિ દાસડીયાં—વાસ૦

મોહનજીની માયા પાપે, અવર માયો જમ ફાસડીયાં;  
ભણે નરસૈયો ભારે મરી, માવણડી દશ માસડીયાં—વાસ૦

૫૦

અહ્યા ભૂલ મા ભૂલ મા, ભકિત ભૂધરતણી, કારમી માયા જોઇ કાંરે હરખો;  
સ્વપ્નની વાર્તામાં, શુરે રાચી રહ્યો, પ્રેમ દુષ્ટે કરી હરી નરખો—અ૦  
શાને તેં દેહ ધરી, સમરને શ્રી હરિ, આંખો સંસારમાં શુરે કરવા;  
માયાની જળમાં, મોહ પામી રહ્યો, અવનિપર અવતર્યો ભાર ભરવા—  
ભકિત કારણ જોને, બુધરે દેહ ધરી, ભાવે ભરવાડની છાશ પીધી;  
શંકર ડિગારીને ભરમાંગદ મારિયો, આપી કૈલાસ ઉમિયારે દીધી—અ૦  
લોકની લાજ, મરજદ તે પરહરો, નીરમે થઇને હરિશુણુ ગાવો;  
મનના મનોરથ, પૂરજો માવજી, તજી મંસાર વૈકુંઠ જાવો—અ૦  
દેહ દમન પટ્ટમથા વેગજો, સાધનવાજો જો જગ્ન જગે;  
નરસૈયાયા વામિ, સમગ વશ ભકિતને, અવર ઉપાય નહીં દેહ તાગે

૫૧

મારા નાથજી મુજને, ભકિત દેજો સદા, દીન જણીને સંભાળ લેજો;  
ભકિત આપી બલા, ભાવથી ભૂધરા, અંતે આવી અહોનીશ રહેજો—  
ભકિત કારણ મારો દેહ દુર્બળ હજો, દેહ કારણ રખે રનેહ જયે;  
આજ મન સાથ જડુનાથ જો વીસરે, વગતી વસે મારી કુણુ થાયે—  
કર્મ ફૂડાં કરી, આણુ ભારે ભરી. નાસવા નીસરયો નામ પારી;  
કૃષ્ણ પ્રીતન વિના નામ જાએ વૃથા, જેમ રહે જૂગટે સિદ્ધિ હારી—  
હું ગર્ભ નાના ફર્યો, નિત્ય હિંગગરો, નવ ઠર્યો નાથજી શરણુ પાપે;  
ભવ ત્રિપે ખૂડનાં, વાદરને છુમ નહિ, આંજણડી મૂજને કાણુ રાખે—

અદ્ય આયુષ્યપા, કદ્ય મનુષ્યને, આજ પ્રીયું વળી કાલ કરવું;  
શ્વાસનો શૌ વિશ્વાસ, નહિ નિમિષનો, આશ અધુરી અને એમ મરવું—  
ઉત્તમ મધ્યમ વરણ્યું વિકૃતા, પ્રકટ થઇને દરશન પમાડો;  
નરસૈંયા રંકને ટંક કરણ્યા કરો, દીનપદ્મ વળ્યો આંક આડો—મારાં.

## ૫૨

અનેક જૂગ વીત્યારે, પંથે ચાલતાંરે, તોયે અંતર રહ્યારે લમાર;  
પ્રભુજી છે પાસેરે, હરી નથી વેગજારે, આડડોરે પડ્યો છે અહંકાર—  
દીનકર રૂબ્યારે, જેમ કાંઈ વાદજેરે, અયું અજવાળું થયો અધંકાર;  
વાદજીને મટ્યુરે, લાગ્યું જેમ દીસવારે, લાનુ કાંઈ દેખાયો તેવાર—  
લોકડીયાની લાજરે, બાધ મેં તો નાણીયારે, મેહેલી કાંઈ કુળતણી લાજ;  
જાદવાને માથેરે, છેડો લઇ નાખીયારે, તારે પ્રભુવર પામી છૌં આજ—  
નાવને સ્વરૂપેરે, બાધ એનું નામ છેરે, માલમી છે વળી સરજનહાર;  
નસૈંયાનો સ્વામીરે, જે કાંઈ અનુભવેરે, તે તરી ઉતારે ભવપાર—આં.

## ૫૩

ધન્યરે ધન્ય મહાપુણ્ય જશોદાતણું, પુત્રભાવે પરિબ્રહ્મ રાજે;  
નંદનો નંદ આનંદ થઇ અવતારયો, શેષ બળિભદ્ર સંગે બિરાજે—ધં.  
અમર આહીર અરધાંગ ગોપાંગના, વૃક્ષવેલી સર્વ ઋષિ રાણી;  
લક્ષ્મી તે રાધિકા, મુક્તિ જશોમતિ, વ્રજ વૈકુઠ તે વેદ વાણી—ધન્યં.  
નિગમ વસુદેવજી, ગાય ગોપી ઋચા, દેવડી બ્રહ્મ વિવાદ કહાવે;  
બ્રહ્મા કરલાકડી, વેણુ મહાદેવજી, પંચવદન કરી ગાન ગાવે—ધન્યં.  
દંડ અર્જુન અહંકાર દુર્યોધન, દેવતા સર્વ અવતાર લીધો;  
ધર્મ તે રાય મુષિહિર જાણજો, દાસનો, દાસનો દાસ નરસૈંને કીધો—

પારકી હૂંશ મદતા, કરે પ્રાણિયા, પુણ્ય પાખી સર્વ વાત ખોટી;  
 કે તેં તે કર્પણ કાઠરા વાવિયા, ક્યાંથી જમે તું તે દાળ રોટી !  
 કે તેં તે તન કરી આપ્યું અગતણું, ક્યાંથી દૂહે તું તે ઘેર ઝોટી !-  
 કે તેં તે કથિર મોનારને આપ્યું, ક્યાંથી પહેરે તું તે કનક ટોટી !-  
 પુણ્યથી મિદ્ધિ છે, પુણ્યથી મિદ્ધિ છે, પુણ્યથી પહેરશે ડગલો કેટી;  
 ભણે નરસૈયો તું, પુણ્ય કર પ્રાણિયા, પુણ્યથી પામશે પદવી મોટી—

ભથો ના કોઈ ભણી જોઈ, કોઈ ભતાં બાઈડી ખોઈ  
 તમારા દિલને આશ્વર્ય સાગરમાં દુબાવનારી સચિત્ર  
 રસમય કરુણાજનક કહાણી

# લાલ દીવો

અથવા

ભાગ્યહિન ભામિની.

કૌંમલ છ આના.



# હારમાળાના પ્રભાતીઆ

૫૫

હરિ તું દયાળુ હું દીન હામોદરા, જુઓ દીનાનાથ હૃદયે વિચારી;  
 ચરણ શરણ આગ્યે કૃપા નાથજી, કરતી સંભાળ ગોપાળ મારી—  
 દેવના દેવ સૂણ દેવકી નંદન, ભક્તપાળક એવું ખિરદ તારું;  
 એમ જાણી ધરે તમ કરો વિકૃષ્ટા, અવર અદાપ નહિ કાંઈ મારું—  
 દુષ્ટ ભાવે કરી પૂતના તારી તેં, તેનો જન્મહૂતનો ભય નિવારી;  
 મામિકી નામ કીર્તન કરી ઓધરી, તું વિના કાણુ તારે મોરારી—  
 જો મારા કર્મને ભૂલીશ તું ભૂધરા, પતિત પાવન તારું ખિરદ જાશે;  
 છોડતાં તો તું નહિ છૂટે શામળા, છોડતાં તારું ઉપહારમ થાશે—  
 ટ્રોપદીને તેં પટકૂચ પૂરિયાં, થાપિઓ ધ્રુવ અવિચળ આગે;  
 તામ તરસેયો તુજને ભજે જપે, રાખ શણું નહિ તો લાજ લાગે—

૫૬

અમન અભુદ્ધ તારું મન યોદ્ધિશ ભમે, પ્રીતની રીત તું શું જાણે;  
 પ્રિત વિના તું વિપરીત મુખ ઓચરે, એમ અમન તું પ્રેમ આણે—  
 વિશ્વ વ્યાપક પાળક છે શ્રી હરિ, તે રઘુનાથને તું શું જાણે;  
 વેદ મેતિ કહે ન રદ શાદ સદા જપે, જે હરિ ગોપીકા કેમકે આણે—  
 જે રઘુવીર રણવીર કહાવે સદા, દશરથ વીર રઘુનાથ કહાવે;  
 અળગા છે સર્વથી, સર્વ મધ્યે સદા, તે અદ્ય ભુક્તિને ઘટ કેમ આવે—

અહમ્મતિ ઓયરે, જન્મ વૃથા કરે, હરિજન વિના હરિ હાથ નાવે;  
બણે નરસૈયો હું અસત્ય નવ ઓયરે, લીન થયા વિના હરિ કેમ આવે—

૫૭

જગો જગો જદુપતિ રજની વિહાણી, અવૈળ્યવડાં મુને બિહાવેરે;  
અણુ ઉદે થયો હરણિયો આથમ્યો, તોય તુને દયા ન આવેરે—જા.  
વલોણાં વલોવાયે વેદ બણાયે, બામનીઓ બરે પાણીરે;  
આવી શક્યા નહોં શ્રી હરિ મારા શકે કોણે આંધ્યા તાણીરે—જા.  
કુંભકણું મુચુકુંદ થઈ રે, નિદ્રા અધિક તુને વાધીરે;  
જદુપતિ દીન હું કંઈ નવ જાણું, તારય તારય નરસૈયો અપરાધીરે—

૫૮

શકે ખતં વાંચતાં હું રે અખાર્યો, તેણે ચઢી શું રીસ રે;  
આવો આલિંગન દીજો મદારા વહાલા, ત્યારે હસી આ જગદીશરે—  
સલા સર્વ કો જન્મ સાંજળે, એવું હસીયા નાયરે;  
હ્યો મહેતાજી હ્યો મહેતાજી, એવી બોલ્યા વાતરે—શકે ખતં  
અમારે તમારે અંતર શાનો, હું તો દાસનો દાસરે,  
આંગળી મુખમાં ધરી નરસૈયે, ત્યારે જહારે આવ્યા અવિનાશરે—જા  
દહ બક્તિ દીડી આસાનથી ઉડ્યા, ચાલ્યા શ્રી અવિનાશરે;  
ચરણ ચઢાવ્યા, હાર લાઇ આવ્યા, ગિરિધર કુંજ વિલાસરે—શકે ખત  
નરસૈયા એ સ્વામી અંતર જામી, ધણી આરત જાણી નાથેરે;  
સાક્ષાત સ્વરૂપ પ્રગટ્યા અંતરયામી, બેટ્યા હરિજન સાથેરે—શકે ખતં

૫૯

જ્યારથી મહાદેવે મુજપર કૃપા કરી, તે દિનતો મેં લક્ષ્મીનાથ ગાયો;  
મામેરા વેળાએ લાજ જાતી હતી, ગરૂં ચઢી તું તરત ધાયો—તું

ભોમળ ભાંગીએ રાય દામોદરા, ઊઠો જહનાથ દેવાધિ દેવા;  
 જે મંડળિક મદભર્યો ઝોયરે, જાણે નરસૈયાની જૂડી સેવા—ભો.  
 ભક્ત પાળક દયાળ તું સામજો, મારે તો પુરણ પ્રીત તારી;  
 નામર સાથ નવલ નેહ દાખવો, અકળ ચરિત તારાં મોશરી—ભો.  
 જો મારે નરહરિ નામ હૃદયે વસ્યું, પતિત પાવન તારું બિરદ કહાયો;  
 આહથી મળને મૂકાવ્યો શ્રી હરિ, તેમ નરસૈયાને મૂકાવો—ભો.

કૃષ્ણ કૃપાનિધિ દેશવા શ્રી હરિ, હું અનાથ તું નાથ કહીએ;  
 હાર કાળે મને રાયજી પરભવે, સામજા સરણ કાને જીએ—કૃષ્ણ.  
 હું શરણ આવિયો. સંસારને પરહરી તો પ્રભુ કાં પેર પેર પાડે;  
 અંતરગત અવિલોકીને સામજા, તું વિના હૃદયશું કાણુ ભીડે—કૃષ્ણ.  
 મંડળિક મુજપર કાપ ધણો કરે, તે મારું દુઃખ તું શે ન જાણે;  
 જાણે નરસૈયો પ્રભુ પ્રીતહી તોડતાં, સાજ જાણે અધ્યા તારી વહાણે—

મોમરા માળે શું મોહિ રહ્યો મોહના, હાર આપો જશ ખ્યાત વાધે;  
 કહેશે નામરો કાલતું નામ માતો હતો, કૃષ્ણ તુજને કાષ્ઠ નહિ આરોધે—  
 સારી પકિતતણા લોક સર્વે મળ્યાં, સહાય કરશે તેની પાસ ચારો;  
 મૃત્યુના ભય થકી નરસૈયો નવ નિચે, પણ તારો જશ જગદીશ જાશે—  
 રજની તો જીતી મધ, રાત થોડી રહી, જ્યેત તો ઝાંખી થઇ મઠ દીવાની;  
 દેશવા કહેશે માળ અજગી કરો, પ્રેમે આરોધો નરસૈયો કમાણી—

તું કર્યો કાકરો હું કર્યો ચાકરો, કર્મના લેખ જુર્યા ન જાયે;  
 મંડળિક હાર માટે મને બહુ દમે, હરિ વિના હારદ કોને કહેવાયે-તું  
 કોઈ કહે લંપટ કોઈ કહે લોભિયો, કોઈ કહે તાલ દુટિયોજ ખોટો;  
 સાર કર શ્રી હરિ, દીન જાણી કરી, હાર આપો તો કહું નાથ મોટો-  
 મુજને વહેવાઈએ ધણું વગોવિયો, ઉપ્પોદક મુકી ઉપહાસ કીધું;  
 મેં તો મોકલી ગૃહ તાણી નાખ્યું હરિ, આપણો જાણીને માન દીધું-  
 જ્યારથી મહાદેવ મુજપર કૃપા કરી, તે દિનતો મેં ભક્તમીનાથ ગાયો;  
 મામેરા વેળાએ લાજ જાતી હતી, ગરે ચઢી તું તરત ધાયો-તું  
 મારી પામ સુંદરી હાથ કંઈ ખરી, કેશવા કીર્તન એમ ન હોયે;  
 અજુકીમાં લોકકાં અસત્ય વાણી વદે, તુંજ વિના માહકું નહીંરે કાયે-  
 તીરની દોરીએ હાર ગુથો હરિ, દામોદરરામ મારે કંઈ ધાલો;  
 વહાણું વાશે ત્યારે દામને મારમે, દયા કરીને મનેહાર આલો-તું  
 સોરઠ મંહે મને સર્વ સાચો કહે, પુત્રીનું મામેરું જેમ કીધું;  
 નાગરી ન્યાતમાં નામ વધારિયું, નરમૈયાને અબેદાન દીધું-તું

હારને કાજ શું હક કરે શામળા, જાગવાને તારી પાસ આવ્યો;  
 રાધિકાની મંજે મેઠો વાતો કરે, કેહેરે વૈકુંઠથી તું શું રે લાવ્યો-હાર  
 તારું નામ વિશ્વંશર ધર્મું તે વરાસિયે, નંદન છોકરો જાણ પીતો;  
 હોડતો કામળી હાથમાં લાકડી, આવડી ચાર તો વન રહેતો-હાર  
 માત તું, નાત તું, માત તું બૂધરા, તું વિના દુખ તે કોને કહીએ;  
 ભણે નરમૈયા તારા ગુણ ગાણે જીવીએ, એકલા જનમ કેમ રહીએ-

હાર કાળે શું વિશ્વંજ કરવો ધણો, નહિજ કોરુતુમ વિદુમ માળા;  
 ઉન્નત પુષ્પને સૂતનો તાંતણો, તેને શું મોહિ રહો નંદલાલા-હાર૦  
 જાંચને મૂકીને નીચને અનુસરો, જોઈ નહિ જાણવા જાત દામી;  
 રાગની દિકરી રૂકમણી પરહરી, કુખડી મદિરનો થયોરે વાસી-હાર૦  
 રત્ન ગુંજ વચે બેઠ નહીં જૂથરા, સાયર છીલરાં સમ વખાણો;  
 મંડળિક હારને કાજ મને પરજાવે, દોહલાં દાસનાં શે ન જાણે-હાર૦  
 લોક કૌતુક જુએ, લાજ તારી ખુએ, સુએ શું સુતો દેવાધિદેવા;  
 કેશવા માળા કંઠથી ઉતારિયે, પ્રેમે અણગાર નરસૈની ગ્રીવા-હાર૦

આપ્ય રે હાર વસુદેવ સૂત વિકૃલા, વિવિધ વિચારતાં વાર લાગે;  
 લોકના વચન અવિશોક તું આમળા, નાથ નિદ્રા તજી શે ન જાગે ?-  
 દીનમંધુતણું બિરહ હરિનું સુણ્યું, એમ બેલે સત્ય વેદ વાણી;  
 કરમ તારાં રખે આજ સંભારતો, રાખ્ય હું વિપ્રને રંક જાણી-આ૦  
 કૃપણપણું તું મૂક કમળાપતિ, જગપતિ જગ ઉપહાસ થારો;  
 મોહના મંડળિકડો નરસૈને મારશે, હાર આપો જગ ખ્યાત થારો—

આપ્યની હાર વસુદેવ નંદન, આજ અનાજ તુંને લાજ થોડી;  
 કંસનાં જાય થકી નાશી ગોકુળ ગયો, રહ્યો આહીરશું ખીત જોડી—  
 સ્વારથ માટે મા બાપ તેં પરા કર્યાં, સુર અસુર મુનિ સર્વ જોતાં;  
 કંસનો વધ કર્યો અર્થ તારો સર્વો, ગોપીજન મૂકીમાં વને રેતાં—  
 જાણી કરતાં આહીરનો નવ થયો, તો મુને હાર તું કેમ આપે;  
 જાણે નરસૈયો હવે રજની, થોડી રહી, આપ્ય તસ્કર હસી કાં સંતાપે—

હકને શામળા મૂડી અનના આમળા, ખોસે નહીં શા અભિમાન માટે;  
આપીએ હાર કે પ્રગટ કવણી કરે, જે કામ કાપું ખંસીવટ માટે—  
અણ્ણવરી નાર તેં બોગવી જુધરા, પરણ્ણતાં ગરથ શું નહોતો તારે;  
હારને વાર થઈ હાર ભાગી ગયો, શું કહિયે નાથજી વારે વારે—  
કળિયુગ માલે કલંક જે લાગશે, વૈષ્ણવની ગત તે કાણ થાશે;  
બલે નરસંયો ન્યારે હું હજીવો પડ્યો. તારું કીર્તન જરા કાણ ગાશે—

કાણ કાકારને વિનવું વિકૃષ્ટા, કંથ કમળા તણા અન વિચાર;  
દ્રૌપદી બાળને કાળ આળ્યા હરિ, તેમ દુઃખ પામે ધણું દાસ તગ—  
પ્રગટ થયું નામ અતજ વિષે જુધરા, નરસંયા નાથ એવું ગિરદ કહાવે.  
એવકતું સંકટ રાણીએ ત્રિમા, તો તું નાથજી બહોરે બાવે—કા-  
લોક દેખે સહુ કૌતુક થાયે બહુ. મંડગિર મદ બર્યો કુડ ખોભે;  
નરસંયાયા સ્વામી નિત્ય દાતા સદા, શામળા સમોવડ નહિ કે તોભે—

તને રોકી રહી રાધિકા રંગ છામ્યો ધણો, રસિયા રજની રહીરે થોડી;  
નંદના નંદન તું જાને આજસ કરે, નામરા સાથે શું પ્રીત તેડી—  
બાળકંખાળિયો, કામ પ્રભાળિયો, કમ્પર પદ પામિયો, હમિયારે સ્વામી;  
શામળા તુજને લોક લંપટ કહે, થયો બ્યભિચારી કાનુડો કામી—  
હક કરે તે શું હક કીજીએ શામળા, તૂટશે રતેક ત્રિકમ તાંતણે;  
બલે નરસંયો અવધ સૌ વહી ગઈ મંડગિક મારશે મુજને વહણે—

જે તારા ચરણ ચરણને અનુસરે દેવા, તે જનને તુજ સરીખા કીધા;  
 ભોમવે ભોમ સંસારનો શામળા, વિષમ રસ સેવતાં કાર્ય સિદ્ધ્યાં:-દેવા.  
 જોતાં જનકનાં કર્મ શ્યાં કેશવા, રાજ રિદ્ધ વિદ્યસતો નરક વામ્યો;  
 નામ પ્રતાપથી જન્મપતિ જીતીએ, અજનમિદ્ધ તારુ અભે પદ પામ્યો-દેવા.  
 ભક્ત વાહાલા સદા દાસનાં દુઃખ હરે, નિશ્ચે વાયક એવાં વેદ ભોભે;  
 અંબરીષ દાસથી કોધી રુપિરાજ રઝળિયો, તો મંડળિક તારે શાજ તોભે.  
 તાહરા ચરણને જે કોઇ અનુસરે, તે તો વેંકુટથી અધિક હોયે;  
 ઈદ્રાદિક બ્રહ્માદિક શંકર સેવતા, તાહરા પાર ન જાણે કોયે.-દેવા.  
 ઇન્દ્ર અહલ્યા થકી મળા દુઃખ પામિયો, સહજ ભગ તન થયાં તને સંભારે;  
 સદા કરની હવે સધુ સંતાપતો, નરસંયાને નાથ કાં વિસારે-દેવા.

કૃષ્ણ કૃપાળ કરણુનિધિ કેશવા, હું અનાથનો નાથ કહીએ;  
 જૂપતિ બોળો એને મર્મ મનમાં વસ્મા સ્યામ વિના ચર્ણુ કોને જઇએ-કૃ.  
 સગાં સરવે મળી, ન્યાત નાગર તણી, કૌતુક જેવાની પેર કીધી;  
 ઉણુજળ મેષ તેં મોકલ્યો શ્રી હરિ, છાપ વેળા આવી આજ્ઞા દીધી-કૃ.  
 મને અપજશ તો તને અપજશ થશે, મને જશ તો તારો જશ વાધે;  
 હારને કાજ થું હઠ કરે શ્રીહરિ, એવડો અનર્થ શીદ રે સાધે-કૃ.  
 મંડળિકરાય જે યુજને ખારશે, તેમાં તો તાહરું પત જણાશે;  
 મૃત્યુને ભયે નરસંયો બિહતો નથી, ભક્ત વત્સલ તારું બિરદ જાશે-કૃ.

ભક્તના મન યુને વિષ સૌ કો કહે, મંથવા કેરા તે દાન કરવા,  
 વિષ સુઝાખાને તવનિધિ મોકલ્યો, વિદુરને મંદિર વાસે વસ્થા-મક્ત.

કૃષ્ણ કૃપાળ કૃષ્ણ થયા શ્રીહરિ, ભક્તની બીડ જાણે ગોપાળ;  
 નાશી કરીને ગીરિ મધ્યે બઈ રહ્યા, કાળવલ્લ મોયે સિદ્ધધાળ-ભક્ત;  
 બરાસંધ કંઠે કેશી નરકા સુર, તેહ તણ્યારે અહંકાર મોહ્યા;  
 અધાશુર બકાસુર વેર આવે કરી, તે તણ્યા તનના બંધ છોડ્યા-ભક્ત.  
 આવે કભાવે જોણે આરાધિયો, ગર્ભ નિવાસ નહિ આવે વળતો;  
 બાણે નરસૈયો કુંદીન થઇ વરણુવું, રાખ્યરે રાખ્ય મુને બાપ બળતો-ભક્ત.

૭૩

કાળ પડ્યું કેશવા વલ્લવલું વિકૃત્તા, બેઉ કરજોડીને માન માયું;  
 આવ તું ધસમસી નાથ નિદ્રા દેશી, હઠ આળસ તણ શે ન જાયું ?-કા.  
 તાણું કરતાં બહુ હાણુ યાશે અધ્યા, હઠ કરતાં હલકાઈ થાશે;  
 કપટની પ્રીતે તો ભાર ભાગી જશે, દીન બંધુ તારું પિરદ જશે.-કા.  
 શરણુ આવે તેતું સંકટ તું ખુએ, વેદ સમૃત વદે રે વાણી,  
 તે પિરદ તારું જય છે ત્રિકમા, રાખ્ય નરસૈયાને દીન જાણી-કા.

૭૪

સાર કર સાર કર શામળા માહરી સનમુખ થઇને જોની આજ;  
 નાગર જપારે હઠ કરી બોલશે, રાખે નહીં ત્રિકમા તારી લાજ.-સાર  
 ગોકુળમાં રે તું માળ ખાતો ફરે, નવનીત આહીરનાં લેતો ચોરી;  
 અંચળ ચોર તું મુખ નથી બોલતો, હજી અમો લાજ રાખુંજ તારી.-સાર  
 બહુ પેર ગોપીએ લાડ લડાવિયો, અન્ન આહીરતું જોતો ચાખી;  
 નટવાની પેર તું નરપ લીલા કરે, તે નરસૈયો રહે ધેર સાખી.-સાર.

૭૫

હારને કાળે શું હઠ કરે માવજી, બોલતો શે નથી મુને અદે;  
 રાવ મંડળિક પ્રતિત કરણુ પ્રણુ, તુજને પ્રાપ્તુ સીધું સાદે-હાર.



પૂછવું હોય તો પૂછ તું નારીને, ભે કાંઈ મૂલ્ય બેઠું જે તારે;  
 લોક સરવે સમું કંઈ સચ્ચારને, શું કહું શામળા વારે વારે-હાર  
 કળિયુગ મહિ પ્રતિત નહિ લોકને; હાર નહિ આપો તો કોણ પાશે;  
 કહે નરસે'યાને હાર આપ્યો નહિ, ચાહ લોકો ગુણ તારા કયમ ગાશે-હાર.

૭૬

મારે તો તહારા નામનો આશરો, તું વિના સાહે કોણ કરે મારી.  
 દીનખંધુ તમે સદા રે દામોદરા, આ અવસર આવી લો ઉમારી.-મારે.  
 ભક્તની લાજ તું રાખ લક્ષ્મીવર, નામ દયાળ તું મિરદ પારી;  
 તારે સેવક કોટી છે શામળા, મારે તો એક છે આશ તરી.-મારે.  
 મંડળિક નાયને માન વાધ્યું ધણું, તે તમે ચિત્ત ધરો ન થ મારા;  
 બધું નરસે'યો ભૂતળમાં અવતરી, અહરનિશ ગુણલા ગાઉ તારા-મારે.

૭૭

દીન ખંધુ તમે હરિ દારિદ્ર મોચના, દાસને અનંત આશ તારી;  
 અનેક શત્રુ મળી મુજને પરબવે, નાથ વિના કોણ કરે સારે મારી.-હરિ.  
 તું નાથ અનાથનો સાખ સમૃત પૂરે, વાત વિસ્તારતાં વાર લાગે;  
 કૃત્ય તારા રખે આજ સંભારનો, હું મતિમંદ અજ્ઞાન અગે.-હરિ.  
 રંકની લાજ તું રાખ લક્ષ્મીવર, દુષ્ટ જ્યમ ત્યમ લવે લોક સહ;  
 તેની હાંશી ને મારું મોત છે. જેમ હરિ નાખશે તેમ નહ-હરિ  
 માન અપમાન માહારે નવ રહ્યું, ભૂપતિ બેળવ્યો કામ કીજે;  
 રાખીએ નાથ અનાથને દુઃખથી, આશ અનંત તુજ નામ લીજે-હરિ.  
 સત વાસુદેવના અંતર અવિલોકીએ, પતિત પાવન એવું મિરદ તારું;  
 આપીએ હાર ઉમાર તું નરસે'ને, આણ કરુણા નહિ તો પ્રાણ કોહડું.-હરિ.

વિશ્વમાળક વિશ્વંભર કરું વિનતી, તુજ વિના દુઃખ ખીજું કોણ જાણે;  
 વિશ્વપત્તા વિશ્વપત્તં વહી મધ જામની, નાથ નિદ્રા તું શરે આણે-વિશ્વ.  
 રોહી રહી રાધિકા કે પુત્રી જીમકતણી, અંગના સંગમાં શો રંગ માણે;  
 હઠ થકી સુર અધુર સૌ હારીઆ, ત્રુટશે રનેહ અતિય તાણે-વિશ્વ.  
 રાહી અંદાવણી કે અજ્ઞા લલિતા સખી, જામવજ્ર થઇને શુરે-સુનો;  
 દુલ્હના હારમાં એમ તું કં કરે, પ્રાતઃ થયો ને રાયે વગૂનો-વિશ્વ.  
 સાથ પાપે કોઇ રાયે ન મીહરિ, જગત જીવનજી શે ન જાણે;  
 શીઘ્ર થઇ હાર નરસૈયાને આપીએ, રાડે અહ્યે મંડળિક રાણો-વિશ્વ.

સ્વારથ જૂત ના હોવરે બૂધરા, પરમ કરુણાનિધિ વેદ ગાયે;  
 આહના મુખથી ગજને મૂકાવિયો, ગરુડ તજીને જોપાળ ધાયે-સ્વા.  
 ગરુડની ગતિ અતિ મંદ લહી આવજી, અર્જુ ધાયા ધણું સંકટ જાણી;  
 આપ નહિ પોહચીઆ ચક્ર ત્યાં પાઠવ્યું, બેડ ઓધારિયા કરુણા આણી.  
 હરિનામ જય વાધીઓ ત્યાં થકી શામળા, સેવક સંકટ ટાળ્યુંરે મારે;  
 જાણે નરસૈયો સહેલ વાતને કારણે, કરુણાસિંધુ ગિરદ જ્ઞાને ડાટે-સ્વા.

દયા આણુ દયાળજી શીઘ્ર સેવક તણી, તું રે મારો ધણી વિશ્વ જાણે;  
 પ્રકટ મુખ નામ તે તુંજ થકી શામળા, કં ન એ વિનંતિ મન આણે-દયા.  
 મંત્ર તું જંત્ર ધ્યાન તું ધરણી ધરા, મંત્રી મોહન વિના નહિ રે ખીજો.  
 હાર આપ્યા વિના લાજ કોઈ કેમ રહે, દીન કેખી હવિ શે ન રીજો-દયા.  
 સારો કીધા મિત્ર નેહ નહીં છૂટે જો તમ ચરણ નીચાસ આપી,  
 નરસૈયાયા સ્વામી માન માગી કરું હાર આપી નાખો દુઃખ કાપી-દયા.

પુષ્પથી સાર અનેક છે શામળા, મુખને હારતું દાન દીજે;  
રંક રામે લહી વાત દુઃસ્વભ કરી, કોની કેશવ હવે કેમ કીજે.—પુષ્પથી  
કામ કીધા વિના પ્રતિત નહી પુરુષને; પ્રીતની રીતનો આપી રે ભાસ;  
સકળ સુરીનર કહે, અકળ કો નવ લહે, મારે તો તુમ વિના નહિરે આસ.  
નામ પ્રતાપે પાપાણુ બળમાં તર્યા, પતિત આધારણુ નામ તારુ;  
નરસેંયાતું પું સંકટ હર શામળા, હાર આપે થાયે કાજ મારું.—પુષ્પથી

નંદના નંદન વાર લાગી ધણી, દુરિજન લોકને કાં હસાવે.  
અપદિર્તિ થાશે માગી ને તારી, વાત ચિત્તમાં તને શે ન લાજ આવે-નંદના.  
પેર પેર પ્રણવું માન માગી કરી, કહણુ કાં થઈ રહ્યો કૃણુ કામી;  
કપટ ભાવે બળ્યો તોય તુમને હરિ, સાહે સંભારી કર સંત સ્વામી-નંદના.  
કોણુ વેળા થઈ હાર આવ્યો નહી; સાંભળો શામળા વાત મારી;  
નરસેંયાયા સ્વામી મુખને તો દુઃખ નથી, લાજ નાશે જહુનાથ તારી-નંદના

ધણુરે વરાંસિયો આજ હું વિદુસા, અવસર પંજા ન આવ્યો કાજ;  
કરુણાસિંધુ તને નિમગ્ન નારક બણે, ભક્ત સમજના ને ભગાડી લાજ-ધણુ.  
આલ્યા વાંક તારો નહીં, મત મેં મવ લહી, માય મારી કહેા મેં જોવાળ;  
આહીરમાં રમી બુદ્ધિ સહુ નિર્મળ, તે કોમિ નહીં આપે પુષ્પમાળ.—ધણુ.  
સંમ સુનાર નહીં, જે શીખ સારી દીજે, હાર આપે દુઃખ મારું બળે;  
દુરિજનનાં મુખ સ્વામ કર કેશવા, જે નરસેંયા તારી લીલા માથે-ધણુ.

પ્રીતની રીત ત્રેલોક્યમાં સાર છે, શું કરું શામળા જે વિચારી;  
 સાચું જીવું જમદીય જાણે તમે, પ્રીતની રીત તે અટપટી ભારી-પ્રીત.  
 શંકર સ્વામીએ દીન જાણી મને, હરિ ગુણ ગાવાની ટેવ પાડી;  
 વિવિધ વિલાસ ગાયા મેં ગોવિંદના, ભક્તિભાવ બૂલ્યો શું હું અનાડી. પ્રી.  
 તે દિનના મેં તો તુંજને આરાધિયો, સાધિયો શુદ્ધ કરી મન સાથે;  
 આજ વેળા પેંડી આવ ઉતાવળો, મલાઇ બૂધરા કર રહીને માથે-પ્રીત.  
 મારું તો બળ નથી, જાણું શું કહું કથી, તુજ થકી થાશે તેજ થાશે;  
 બધું નરસેંયો જે જીવ મારો જશે, વળતી ગુણ તાહરા કાણુ ગાશે.-પ્રીત.

કાનકૂટા થયા શામળા શ્રીહરિ, લક્ષ્મીના નાથ કે નિદ્રા આવી;  
 બિરદ મોટું ઘણું પતિત પાવન તણું, શરણુ આબો તેની બાંધ સાહવી.  
 નિરદે નિદ્રા તણુ તાર નિજ ભક્તને, તુ વિના માહરો કાણુ સ્વામી;  
 દુરિજન લોકને મન આનંદ વસે, અવર કોને કહું શીર નામી-અવણુ.  
 પુષ્પની માળશું મન અટકી રહ્યું, વિદુષમણિ એ શું મન તારે;  
 નરસેંયાયા સ્વામિ વિલંબ તેં બહુ કર્યો, હાર અરખ્યો નહીં કંઈ મારે-અ.

પ્રીતડી જોડડી કરી, તે શું નવ સાંભરે, ન્યૂન તારે મન થઇ રે આજ ?  
 જોયળી કંચન તણી નથીરે છોડવી, પુષ્પના હારતું મારે કાળ-પ્રીતડી.  
 વિષ્ણુવ મારજે શામળા મેં તુંજને ભળ્યો, હવે કાં તણે મતે કહાત;  
 નહાર કાં થઇ પડ્યો, મંડળિક મદે બહ્યો, તોય તને નવ આવી સ્વાત.  
 મેલ મમતા હવે ફલના હારતી, વારે લાગે ધૂણી વિશ્વનાથ;  
 નરસેંયાયા સ્વામી આજ તારી ધણી, અર્પે અર્પે હવે કંઈ હાર-પ્રીતડી.

અસ્યા હાર હૈયે ધર્યો, દાસ કા વિસયો, કેમ મોટામ કહ્ય મધે આપી;  
જહપાત જનપતિ જમપતિ શામળા, તારી મોટામ મેં તો ઠીક જાણી.-અ.  
હું તને જાણું રૂડી પેર જાણવા, કંચુકી પેહરીને તું રે નાચે;  
આપીઓ સરવને તારે રમાડરી, પુષ્પના હારથી તે અહુ રે રાચે-અ.  
જે તુજને મજે મહરચપણું તે તજે, જોગી થઇ વનમાં બીખ માજે;  
મણે નરસૈયો મુને હાર આપો હરિ, નિર્લજ આ કાજે તુને લાજ લાગે.

નિરમે સદા હરિ, દયા તેં તો નવધરી, પચપાન કરાવી પ્રાણુ લીધા;  
અખળા વ્યાકુળ કરી, તેહ ત્યાં થરથરી, કાલાવાલા તારા કોટિ કીધા.-નિ.  
જનક મુતા સતિ, અંધુ લક્ષમણુ જતિ, વણુ અપરાધે તેં વન ભમાવ્યા;  
ફુટતા તેં કરી, તેહને પરહરી, દમન અહુ અહુ કરો તેને દમાવ્યા-અ.  
માતનો વધ કર્યો તે તું દામોદરો, વિસરી કેમ જામ વાત ફૂડી;  
આપણાં દાન પાતાળે બસિ ચાંપીઓ, પેર પ્રભુએ ન હોય રૂડી-નિ.  
જે તુને ધામ તેતું સરવસ જામ રે, જોગી થઇ વન વન બીખ માજે;  
મણે નરસૈયો તું તો નિર્દેરે નરહરિ, જોયું વિચારી પાછે આગે-નિ.

ઉઠે અટપટા, નથી જોલતો લટપટા, લપટા લાજ તારી જાશે;  
વૃજપતિ રંગમાં કેવળ ઘટા કરે, તુજ વિના વાહરે તે કોણુ ધાશે-ઉઠ.  
ઉઠ તું ચરવડી, શું બેડો હરમડી. માંઠ ધાડી પડી મૂળ સાથે;  
ખરહ પાલક હરિ, સાર કરજે ખરી નિર્મમે લાજ તો તૂંજ હાથે,-ઉઠ.  
જીવ મારો જગમગે, અંગ મારું દગમગે; ડગમગે નેમ જોવાતે રૂપ.  
નરસૈયો રંગમગે, લોક સહુ ચગમગે, કોપીઓ મંડળિક ફૂલ જૂપ-ઉઠ.

ફેલ મુકની પરા, મેલ તે બહુ કરા, જોખીને રીઝવી બહુરે સંતાપ્યા.  
માતને દુભવી તાતને વીસરી, મોઢને કાનુડા નરસેને શાં સુખ આપ્યું-૬૭.

૯૦

મોઢવને સામળા, આવડા શા આમળા, કામલામાં મન કેમ રાખે,  
કોટિ બહાડ તુજ ખયિ બાહુ બળા બાજ મુને હાથથી ક્યાં ફેંકી, નાખિ-બો  
પ્રત્યાદ ઉગારીઓ, ધ્રુવને પહેંચાડીઓ, બલીને કીધો પાતાલ બૂપ;  
હવણાં શું હારિઓ કોણે તુને વારીઓ; નારીઓ મોહિ રહી નીજશ્વ.  
અલ્યા મૂકયર મરકડા, ફોગટ ફરફડા, હરકડા મૂકય વાફરે વહાલા;  
નરસેયા વિના તને આમ કોણુ પ્રીછવે, નગણુ ન મધએ મારા નંદલાલા-બો.

૯૧

ડગડમે કહાન તારું મન ચોદિશ ભમે, જાણે મને નામર કંઈક આપે  
નામ લક્ષ્મીવરા કરે લાલચ સદા, રંકને રાખ ક્યાં સંતાપે-ડગડમે  
તાંદલા લઈ રિદ્ધ વિપ્રને મોકલી, જુવન કીધું વેકુંડ સમું;  
માહરે તો દાન તો માન છે તાહરું, નિત્ય પ્રીત ગુણુ ગાઈ રમું-ડગડમે.  
મન મોટું કરી હાર મુજ કંઠે ધરી, હરખીને હરિ મારા રે આપો;  
બણે નરસેયો રજની સહ વહી મઈ, ફુલને હાથથી મને મૂકાવો.-ડગડમે.

૯૨

દેવા દેવ તુજને સદા દીન પ્રતિ પાળવા, કંથ કમળા રજો સંત સામે;  
લાખો પાળે તેનો દોષ શો માનીએ, હાથ જમણો વળે મુખ સામે.  
કામધેનુ કૃષ્ણજી કોડ કરતાં રજાં, જોખીનાં જોરસ ચોરી પીધાં;  
અખરીનાં જોરમાં સ્વાદ ઝાઝો જડયો, મુનિતણા વૃંદનાં જાન લીધાં-દેવા.  
દ્રોપદી કેરી લાજને કારણે, હારિકાંધી પસ્યો એક આસે;  
પાંચ પાંડવ તણી લાચ નોકલી જડી, ફૂલ મળને મયો ફૂંધ પાસે.-દેવા.

બુપતું નોતરં ભાવ વિશ્વ પત્તકું, પ્રેમનો પારખું પરમ કાલો;  
 ભક્તની કુંપડી જગત જીતી કરી, ભાજને ભોજને તું ધરાયો-દેવા.  
 ખિરક તારું ખટુ વિશ્વ જાણે સહુ, ના ચળે નાચણ વેદ વાણી;  
 નરસેંચા રંકને ઝંખના તોહરી, આપ અવખેત્રડા દીન જાણી-દેવા.

૯૩

મારો કાકોર શ્રી દામોદર મારી સાર કીધી સંભાળીરે;  
 અંતર નવ રાખ્યો મન સાથે, હાર આપ્યો ઉતારીરે—મારો.  
 રમ ઝમ કરતાં હરિ પધાર્યા, આપ્યો દાસને હાર રે;  
 સખી સહકો હરિને વધાવે, બોલે જે જે કાર રે—મારો.  
 શ્રી મુખ બોલે દામોદરજી, ધન ધન વૈષ્ણવ જાતરે;  
 અંતઃકરણનો સાક્ષી મારો, વેચાઈ તારે હાથરે—મારો.  
 શિવ સનકાદિક નારક સારક, દેવતા તેત્રીત કાકરે;  
 અંતરીક્ષ રહીને જે જે બોલે, નરસેંચો છત્યો હોડરે—મારો.

૯૪

કૃષ્ણ-પ્રાણપે મને વૈષ્ણવ વાહલા, હરનિશ તેને ગાઉરે;  
 તપ તીરથ વૈકુંઠ પદ મૂકી, મારા ભક્ત બોલાવે ત્યાં જાઉરે.—પ્રાણપે.  
 અંજીરિય રાજા મને અતિ ધણો વહાલો, દુર્વાસા માન ભંગ કીધુરે;  
 મેં મારું અભિમાન તજીને, ચક્રદર્શન વાળી લીધુરે.—પ્રાણપે.  
 જાળને માટે મરડે ચઢી પળિયો, હરિજનની સુખ ભેવારે;  
 ઉચ ને નીચ હું તો કંઈ નવ જાણું, મને ભજે તે સુખ જેવારે.—પ્રા.  
 લક્ષ્મીજી અર્ધાંમના મારી, ખણ મારા સંતની દાસીરે;  
 અદસક તીરથ મારા સંતને ચરણે, કોટિ ગંગા કોટિ કાશીરે  
 સંત ચાલે ત્યાં હું આગળ ચાલું, ને સંત સુએ તો હું જાણુરે.—પ્રા.

મારા સંતલી ત્રિંદા કરે તેલી, જીવે અધાન કાપુરે.-પ્રા.  
 મારારે બાંધ્યા વૈષ્ણવ છોડે, વૈષ્ણવ બાંધ્યાં મેં નવ છૂટે રે;  
 એકવાર વૈષ્ણવ મને બાંધે તો, તે બંધન મેં નવ તૂટે રે-પ્રા.  
 બેસી આમ ત્યાં હું ઉભો ઉભો સાંભળું, ઉભા ગાય ત્યાં હું નાચુરે;  
 હું તો વૈષ્ણવથી કશું નહીં અળગો, બણે નરસૈયો એ સાચુરે.-પ્રા.

કૃષ્ણ-

૯૫

ધન્ય તું ધન્ય તું એમ કહે શ્રીહરિ, નરસૈયા તું મારો ભક્ત સાચો;  
 મેલી પુરુષપણું સખી રૂપે યજ્ઞ રહ્યો. તાહરા પ્રેમથી હું રે રાચ્યો-ધ.  
 તૂમને મૂળમાં મેઢ નહીં નાગરા, માનજે એ મારી વેદ વાણી;  
 હજારે જોને તને પ્રતિત ન ઉપજે, મેં તને મોકલ્યું ટાહું પાણી-ધ.  
 મામેશ મોકલ્યું તે કેમ વિસર્જું, આપીઓ હાર પ્રત્યક્ષ ભૂપ;  
 ત્રિલુવનમાં તુજ સમો કો નહીં નાગરા, તાહરં માહરં એક છે રૂપ-ધ.  
 તારો અક્ષર જે ગાયને સાંભળે, તે કુલ સહિત પવિત્ર થાય;  
 બણે નરસૈયો મીઠી બોલી થું રીંજવે, કરજોડી કૃષ્ણજી સમ ખાય-ધ.

૯૬

તું તારા બીર્ધ સાંઢાંમું જોજે ચામળા, ન જોઈય કરણી હમારી રે;  
 હીરણ્યા કશ્ચિપુને હાયે હણીયો, માસી પુતના મારી રે.  
 પ્રેક્ષાંક કારણ સ્તાંમમાં વસીયા, પ્રમટયા દેવ મોરારી રે.-તું.  
 લાખા પ્રેહમાં જેમ પાંડવ હિમાચા, અક્ષાંક જગાળા બ્યાપી રે;  
 અર્ધ વચને ગજ સુલિકા તારી, જમદેવને પ્રશિનિ આપી રે.  
 દુષ્ટ સભામાં જેમ ચીરજ પુર્ચા, લાજ પંચાળાની પાણી રે;  
 તેલ કદા જેમ શીતળ કામી, વેળા સુધન્વાતી વાળી રે-તું.  
 ઋષિવંદે જેમ અહમ્યા આપી, અક્ષ સદમ થઇ ભારી રે;



તે પણ તારે ચરણે રહુવર, થઇ અનોખમ નાહી રે—તું.  
 મીરાબાઈનાં વિષ અમૃત કીધાં, વિદુરની આરાગ્યા બાજુ રે,  
 સવરીના તમે બોરજ પ્રાપ્ત્યા, તેની પ્રીતે થયાં રાજુ રે—તું.  
 અનેક ભક્ત આમે ઉગ્યા, ~~સહ્યા~~ થયા મોરારી રે;  
 નરસૈયાયા સ્વામી લક્ષ્મીવર, મોટી ઓય તમારી રે—તું.

૯૭

વર્ણના ધર્મ તે, કર્મ કરવા ટળ્યાં, મર્મ જાણ્યો ત્યારે ભર્મ બાગ્યો;  
 શ્રીરાધિકા કૃષ્ણ બજ સમિયદાનંદને, તેથી નથી કોઈ ધર્મ આધો—વ.  
 મનુષ્યને કર્મ કરવાં ધટે જ્યાં લગી, ત્યાં લગી ભકિતનો ભેદ અજાણો;  
 ભાવે મોવિંદમાં, બજન ભેદી રહ્યો, એક ઉપાસના જઈને વળગો—વ.  
 જાગને જોગ જગન નરથી ટળ્યા, બૂખ વેડી સીદ વ્રત કરતો;  
 તીર્થની સેવના, મેલ મનથી પરી, દેહ દમીને ઠાં જાંજલ કરતો—વ.  
 સકલ સાધનનું, શ્રીહરી નામ છે. પાર પામ્યા કોઈ સંત પૂરા;  
 શાસ્ત્રીરૂપી એ સમુદ્ર તરે જોટલા, જલ કાપી ગયા જન શૂરા.—વ.  
 મારે તો આશ્ચર્ય, એક હરિ નામનો, છેક આગ્યો હવે ક્યારે જઈએ;  
 બહુ નરસૈયો એ, નામને આશ્ચર્ય, નામને મૂર્તિમાં લીન થઈએ.—વ.

દ્રોપદીની પ્રાર્થના.

૯૮

દારકાના વાસીરે, અવસરે આવજોરે, રાણી રુકમિણિકેરા કંથ;  
 દુષ્ટ દુર્યોધનરે, લાગ્યો મને પીડવારે, પ્રભુ મારા ચોદશ ન્યાણું પંથ—ટેક.  
 સોડ તાણીને રે, શુરે સુતો શામળારે, આજસ મોડીને હોડો આજ;  
 લક્ષ્મીજી તાળાંસેરે, પાવન તારાં પાવણારે અમર મેહર કરો મહારાજ દા.  
 આહ ચકોરે, ગજ મૂખવિયો રે, કીધી તમે સુધન્વાની સહાય;  
 નરસિંહરૂપે રે હિરણ્યકશિપુ હણ્યોરે, પ્રહલાદ ઉગાર્યો લાગ્યો પાંચ—દા.

છપ્પનકોઠ રે જાડવ તાહરે રે, સાથ બળિભદ્ર સુરીખા બાત;  
કાળીનામ નાથો રે જ્યોત્સંધ છતિયોરે, તે બળ કયાં મયુ મારા નાથ.-હા.  
વસમી વેળામારે, વહારે ચડો વિહારે, ધાગ્ને તમે છત્રપતી નિરધાર;  
અસત્સરી કરજોરે, ગરુડની કપરે રે, નરસેયો વિનવે વારંવાર.-હા.

૯૯

ગિરિ તળાટીને કુંડ દામોદર, ત્યાં મેહેતાજી નહાવા જાય;  
દેહ વરણ્યમાં દેહ હરિભક્તી, તે પ્રેમ ધરિને લાગ્યા પામ.-ગિરિ.  
કરજોડીને પ્રાર્થના કીધી, વિનતિતણાં બહુ વદ્યારે વચન;  
મહાંત પુરુષ અમારી અરજ એટલી, અમારે આંગણે કરારે ધીરતન.-ગિરિ.  
પ્રેમ પદારથ અમો પામિયે, વામિયે જન્મ મરણ જન્મજન;  
કરજોડતામાં કરુણા ઉપજી, મેહેતાજી વૈષ્ણવ પરમ દયાળ.-ગિરિ.  
પક્ષાપક્ષી ત્યાં નહિ પરમેશ્વર, સમ દષ્ટિને સર્વ સમાન;  
ગૌમૂત્ર તુલસી વૃક્ષ કરી લીપજો, એવું વૈષ્ણવે આપ્યું વાકદાન.-ગિરિ.  
મેહેતાજી નિશાએ આગ્યા, લાગ્યા પ્રસાદ ને કર્યો આગ્રહ;  
બોર થયા લગિ ભજન કીધું, સંતોષ પામ્યા સહ વૈષ્ણવ.-ગિરિ.  
ધેર પધાર્યા હરિ જશ ગાતા, વાંતા તાળને સંખ મૃદંગ;  
હસિ હસિ નાગર તાળિયો લે છે, આ શારે આલસુના ઢંગ-ગિરિ.  
મૌન મહીને મેહેતાજી આલ્યા, અધવધરાને શો ક્ષતર દેડં;  
જગ્યા લોક નરનારી પૂછે, મેહેતાજી તમે એવા શું ?-ગિરિ.  
નાત ન જાણો ને જાત ન જાણો, ન જાણો કાંઈ વિવેક વિચાર;  
કરજોડીને કહે નરસેયો, વૈષ્ણવતણો મને છે આધાર.-ગિરિ.

૧૦૦

જેવો ને તેવો રે તમારો, પાંચવડે આધાર;  
અજીજ્ઞો હું તો તમારો, વધાવી લીધો.-જે.

અણુતેડાયો આહું રે. હું તો તાણ્યો નવ રૂદ્ધ;  
 તમારો પ્રેમની સાંકડીએ બાંધ્યો, છોડ્યો ન છૂદ્ધ. જે.  
 રમાડ્યો રમું રે, તમારો જમાડ્યો જમું;  
 તમારે સમુરે સજની, બીજું નવ અમારે સમું. જે.  
 હુંકારે આધો જલું, તમારે દુંકારે રાચું;  
 નરસૈયો જહાં માન કરે, ત્યાં પ્રેમ ધરી નાચું. જે.

૧૦૧

ધેલા મન ગોવિંદને માનીરે, ધેલા માની ગોવિંદ માનીરે. ધેલા મન. ટેક.  
 શુકલ તીર્થને ઉમરે રે, આલ્યાં જમણે હાથ;  
 આલ્યાં હશે તો પામશેરે, નહિ આવે તારી રે સાથ;  
 મવાય તો ગોવિંદ ગાજેરે, પવાય તો પાછને પીજેરે. ધેલા મન.  
 આઓ પીઓ ધન વાવરો રે, પહેરો કપડા સાર;  
 પ્રાણી તે સરખો આત્મા રે, નહિ મળે વારો વાર. ધેલા મન.  
 બીડ પડયા બાગ્યા રે, નહિ મા ને બાપ;  
 ચેતી શકે તો હારે ચેતજેરે, ફરી કશાય ન દેયરે જાપ. ધેલા મન.  
 ચોખ્ખી કરની ચાકરી રે, ખરા મહિનો ખાની;

જ્ઞાન ખડગ લે હાથમાં રે, જમનો શિર લે ન ધાની. ધેલા મન.

બાંધી શકો તો બાંધજે રે, પાણી પહેલી પાળ;

છેલ્લે ક્યારે જળ વળ્યું રે, ગુણ માયે નરસૈયો દયાળ. ધેલા મન.

૧૦૨

નંદના નંદ્યું, નેહ જેને નહોં, તેરે માનવ ખર માન તોલે;

ભૂતળ બાર કરવાને એ અવતરણ, પ્રેતની પેરે સંસાર ડોલે. નં.

દષ્ટીબધી ટળો, ભોમ તેનો બળો, શિક્ષા પડો તેના મુખ માયે;

શ્રવત જન તે તો જમ જેવા જણવા, પ્રીત નહિ જેહને કૃષ્ણ સાથે. નં.

કીર્તિ મીઠુણ્ણની, જીમથી નવ ભણે, તેરે મુખે દેવરાય તાણું;  
ભણે નસૈયો જણે, હરિને જાણ્યા નહીં, તેહનું કુદૃશ સદાય કાણું. નં.

૧૦૩

અધ્યા નામ પામ્યો, પશુ-રામને નવ લણ્યા, વૈષ્ણવપદ ફેરું ચિરદ આલે;  
પુત્ર વિના જોમ, ધર મધ્યે પારણું, વર વિના તે જોમ જન મહાલે. ૧  
બ્યાધિની વેદના, રિશ્મની ના ટાળે, ઠાસો અમનમાં મેધ ગાળે;  
હરિને જાણ્યા વિના, હરિ કેરો જન થયો, વાત પકવાનથી જૂખન બાળે.  
તું એમ જાણે જે, હરિજન હુ થયો, વિષ્ણુપદ ગામ્થ થયો ભક્ત ભવમાં;  
કરણી તો કાગની. હોડ કરે હંસની, હંસને તો હસી કાહડે લવમાં. ૩  
પિંડમાં પ્રભુ પણ, પ્રગટ પેખે નહીં, ફાટટ ભમે તે દૂર બાળે;  
અગણિત અહનું, ગણિત લેખું કરે દુષ્ટ ભાવે કરી માળ આલે. ૪  
જો નિરાકારમાં જેહનું મન ગળે, બિન્ન સંસારની આંતિ બાળે;  
દાસ નરસૈયો કહે, તેને ચરણે નમું, જ્ઞાન વિજ્ઞાનની જોત જાળે. ૫

૧૦૪ રાગ ધોળ.

ધડપણ કેણે મોકલ્યું, જાણ્યું જોખન રહે સૌ કાળ; ધડપણ. ટેક.  
ઉમરા તો કુંગરા થયારે, પાદર થયાં પરદેશ;  
ગોળી તો ગંગા થયારે, અગે ઉજળા થયા છે કેશ. ધડપણ૦  
નહોતું જોઈતું ને શીદ આવીયું'રે, નહોતી જોઈ તારી વાટ;  
ધરમાંથી હળવા થયારે, એની ખૂણે ઢગાવેને ખાટ. ધડપણ૦  
નાનપણે ભાવે લાડવારે, ધડપણે ભાવે શેવ;  
રોજને રોજ જોઈએ રાખડીરે, એવી બળીરે ધડપણની ટેવ. ધડપણ૦  
પ્રાતઃકાળે પ્રાણ માહરારે, અન્ન વિના અકળાય;  
ચરના કહે ચરતો નથીરે, તને બેશી રહેતાં શું થાય. ધડપણ૦

દીકરા તો જુજવા ધવારે, વંદુઓ દે છે માળ;  
 દીકરીઓને જમાઈ લઈ ગયારે, હવે ધડપણના કારે હાલ. ધડપણ  
 નવ નાડો જુજવી પડીને, આવી પહોંચ્યો કાળ;  
 ખેરાં છોકરાં ફટફટ કરેરે, નાનાં બાળક દે છે માળ. ધડપણ  
 અંતકાળે વળી આવીઆરે, દીકરા પધાર્યા હાર;  
 પાંસળાએથી વાંસળારે, પછી છોડીને આપી આર. ધડપણ  
 એવું સાંભળી પ્રભુ બગેરે, સંભરજો જગનાથ;  
 પરકપકાર કીધે પામસૌરે, ગુણ ગાય નરસૌરે દાસ. ધડપણ

૧૦૫

સુખ દુઃખ મનમાં ન આણિયે, ધટ સાથે રે ધડિયાં;  
 ટાળ્યાં તે ક્રોધનાં નવ ટળે, રહુનાથનાં જડિયાં. સુખ દુઃખ.  
 નળ રાજ સરખો નર નહીં, જેની દમયંતી રાણી;  
 અર્ધે વસ્ત્રે વનમાં મમ્યાં, ન મળ્યાં અન્ન ને પાણી. સુખ દુઃખ.  
 પાંચ પાંડવ સરખા બંધવા, જેને દ્રૌપદી રાણી;  
 બાર વરસ વન ભોગવ્યાં, નયણે નિદ્રા ન આણી. સુખ દુઃખ.  
 સીતા સરખી સતી નહીં, જેના રામજી સ્વામી;  
 રાવણ તેને હરી ગયો, સતી મહા દુઃખ પામી; સુખ દુઃખ.  
 રાવણ સરખો રાજ્યો, જેની મંદોદરી રાણી;  
 દશ મસ્તક છેદાઈ ગયાં, બધી લંકા લુટાણી. સુખ દુઃખ.  
 હરિશ્ચંદ્રરાય સતવાહિરો, તારાભોમનિ રાણી;  
 તેને વિપત્તિ બહુ પડી, બર્મા નિવ ધેર પાણી. સુખ દુઃખ.  
 શિવજી સરખા સતા નહીં, જેની પાર્વતી રાણી;  
 ભોળવાયા બીસડી કાઢી, લપમ્પ ખામી મજાણી. સુખ દુઃખ.

સર્વ દેવને જ્યારે બિડ પડી, સમરયા અંતરજથી;  
બાવટ બાંગી બૂધરે, મહેતા નરસેને સ્વામી. સુખ દુઃખ.

૧૦૬

જમેા જમેારે જુગદાધાર, જુગતે જમાડું,  
શામળીઆ સરજનહાર, રંગ ભરી રમાડું.  
પુરીઓ સુંદર સાર, કુર કપુરે વાસી;  
સીરાવેા સાકર દૂધ, હરીની હું દાસી.  
મારે ધરે ધરી રહું હું, ધી ભરી છે વાઢી;  
હું ઠાઈં રે મારેા હાથ, જીવન જમાડી.  
પીરસું પીરસુરે પોણી પાક, સુવાળી સેવું છે;  
માઈં મંદિર જુઓ મહારાજ, જેવાને જેવું છે.  
બેસો બેસો રે મંદિર માંહે, છોમલીયાં છોડીને;  
શું કરશે દુરિજન ભોક, સુખડાં મોડીને.  
મારે નહિ રે કોઈનું કામ, કામ તમાઈં છે;  
મારે તમ પ્રતાપે સ્વામ, સરવે સાઈં છે.  
પીયેા પીયેારે પૂર્ણાનંદ, જીવન જળ ભોટા;  
સુખવાસે ખીડી પાન, ગમેરી મોટા.  
નરસંયાના ઠાકેર ઠીક, મન માઈં મોહું છે;  
શામળીયેા જાણુ સુજાણુ, સામું જેયું છે.

ગોપી.

૧૦૭ (વાળ)

જમેારે જસોદાજીના જીવણ, વહાણેલાં વાયાં;  
તમારે ઝોશીઠે માતં ચીર ચંપાયા-જમેારે.  
પાસુરે મરડો તો વહાણ, ચીર ભડેરે તાણી.  
સરખી સમાણી સૈયરે સાથે, જવું છે પાણી-જમેારે.

પંખીડાં બોલેરે વહાલા, રજની રહી થોડી;  
 સેજલડીથી ઉઠો વહાલા, આજસડાં મોડી—જગોરે  
 સાદડી પાડું તો વહાલા લોકડીઆં જાગે;  
 અંથુડો મરકું તો પમના ધૂધરા માળે—જગોરે  
 સાસુડી જાગેરે વેરણ, નણુદી જાગે,  
 ઓ પેલી પાડોસણુને ઘેર, વલોણું વાગે—જગોરે  
 જેને જેવો ભાવ હોય તેને, તેવુંરે થાએ;  
 નરસમયાયા સ્વામી વિના રખે વહાણુલું વાએ.—જગોરે

ગોપી.

૧૦૮

જશોદાના જીવન ઉભા, જમનાને તીરે;  
 મોરલી વળડે મોહન, મધુરી ધીરે,—જશોદા.  
 પીતાંબરની પહ્લવટ વાળી, ઉર લટકે માળા;  
 કાનખીય કુંડળ લટકે, દીસે રુપાળા —જશોદા.  
 પરભાતે ઉઠીને ગોપી, ગૌને હેરાવે.  
 ઓ કાનુડા ? ઓ કાનુડા ? કરીને બોલાવે —જશોદા.  
 આજ તો અમારી ઘેને, દૂધ થોડેરાં દીધાં;  
 રખેરે શામળિયે વહાલે, દોહીને પીધાં.—જશોદા.

કૃ.—સાંભળરે સલૂણી સ્યામા, વાતલડી મારી;

તુજ સરખી સલક્ષણી છે, આવલડી તારી.—જશોદા.

કવિ.—એવાં એવાં વચન સુણી, ગોપી આનંદ પામી;

મક્ત વત્સલ બૂધરજી મળ્યા, મહેતા નરસૈના સ્વામી.—જશોદા.

ગોપી—

૧૦૯

હળવે હળવે હળવે હરજી, મારે મંદિર આવ્યારે;

મોટ મોટ મોટ મેં તો, મોતીડે વધાવ્યા રે.—હળવે.

કીધું કીધું કીધું મુખને, કાંધક કામણ કીધું રે;  
 લીધું લીધું લીધું મારું, ચિતકું ચોરી લીધું રે.—હળવે.  
 જાગી જાગી જાગી હું તો, હરિ મુખ જોવા જાગીરે,  
 બાગી બાગી બાગી મારા, ભવની ભાવટ બાંગીરે.—હળવે.  
 ફૂલી ફૂલી ફૂલી હું તો, હરિ મુખ જોધને ફૂલી રે;  
 જુલી જુલી જુલી મારા, ધરનો ધધો જુલી રે.—હળવે.  
 પામી પામી પામી હું તો, મહા પદવીને પામી રે;  
 મળિયો મળિયો મળિયો મેહેતા, નરસંયાયો સ્વામી રે.—હળવે.

બાળ લીલા.

૧૧૦

રાગ કેદારો ચરાચરી છંદ.

નંદનું આગણું પરમ રણીયામણું, સદાએ સોહામણું કૃષ્ણે કીધું;  
 ખાતો વૈકુંઠ કેલાસ બ્રહ્માસદન, ઇંદ્ર આસનથી અધિક સીધું.—નંદનું.  
 સકળ તીરથ વસે વાસ જાંઠાં વિઠૂજો, ઇશિ અજ ઇંદ્રને દેવ સધળા;  
 ભક્ત વિણુ બુધરો વશ કેને નહિ, એકથી એક અધિક સખળા.—નંદનું  
 માત હિમાં રહે, નાથ શું નયન હસે, ભક્ત વહાલા વસે પ્રેમ પ્રીતે;  
 નરસંઆયો સ્વામી નંદને આગણે, બાળ લીલા રચી એણી રીતે—નંદનું.

૧૧૧

આવડી રાઢશી વિઠૂલા તુજને, ગમનથી ઇંદુ કેમ આપું આણી;  
 કુંવર કાંધ નવ લહે, વાત અવીનવી કહે, નોહે કાંધ ટોપરું ગોળ ધાણી.  
 આંખે આંસુ ઢળે, ઇંદુ દેખી ચળે. ટળવળે મા કને માન મોગે;  
 રેરે રહે રોતો તું રે જોતો ધણું, રમને રમકડાં છે જે આગે.—આવડી.  
 ઇંદુ થયો અસ્તને રહે નહિ રાખીઓ, દધિ મુત પ્રગટ કરી આણી આપે;  
 નરસંઆયો સ્વામિ આંખણે ભોળાઓ, સકળ વૈભવ તણે અંધ કાપે.—આ.



૧૧૨

માતા આગળ મોહન નાચે, આંગળીએ હરિ વળગ્યો રે;  
 વદન સકોમળ નિરખે જનુની, ક્ષણ નવ મે'લે અલગોરે—માતા.  
 મંદિરમાંથી મોદીક લાવી, માતા મુખ મેલતી રે;  
 નાસી જાએ આઘે આવે, વાહી વાત કરતી રે—માતા.  
 એમ કરી જીવતી જન આબ્યાં, રાવ કુંવરની કરવા રે,  
 નરસેંયએ સ્વામી નયન નચાવે, માનનીનાં મન દરવા રે—માતા.

રાગ-ધેળ.

૧૧૩

ધાળ.

જમો તો જમાડું રે, જીવન મારા.  
 વાલાજી મારા, સોવણ થાળ ભરી લાવું;  
 કાંઈ મોતીડે વધાવું રે, જીવન મારા.—  
 વાલાજી મારા ખાખાં જલેશી ને મેવા;  
 કાંઈ ધીરે ધીરે લેવા રે, જીવન મારા—  
 વાલાજી મારા શીરો પુરી ને કંસાર;  
 કાંઈ ઉપર ધીની ધાર રે, જીવન મારા—  
 વાલાજી મારા, જમના જળ ભરી લાવું;  
 કાંઈ આચમન લેવરાવું રે, જીવન મારા—  
 વાલાજી મારા પાનની ખીડીઓ આપું;  
 માંદી લવિંગ સોપારી નાખું રે, જીવન મારા—  
 વાલાજી મારા આવો તો આસન આપું,  
 વીજણીએ ઢાળું વાયુરે, જીવન મારા—  
 વાલાજી મારા સુંદર સેજ સમારું  
 કાંઈ રંગભેર રમાડુંરે, જીવન મારા—

વાલાજી મારા નરસૈંઘાઆ સ્વામી સંગ રંગ કીધો;  
કાંધ બોગ ધરીને લીધોરે; જીવન મારા—

( પોપટ અને પ્રાણુને શિખામણ ) ૧૧૪

રામ વેરાવળ.

પઢોરે પોપટ રાજી રામને, સતી સીતા પઢાવે;  
પાસે બંધાવી પાંજરું હીરા રત્ને જડાવે.—પઢોરે૦  
પોપટ તારા કારણે, લીલા વાંસ વઢાવું;  
તેનું ધડાવું પાંજરું, હીરા રત્ને જડાવું.—પઢોરે૦  
પોપટ તારા કારણે, શી શી રસોધ બનાવું;  
સાકરનાં કરી ચુરમાં, ઉપર ધી પીરસાવું.—પઢોરે૦  
પાંખ લીલી ને પગ પાંડુરા, કાટે કાંઠે કાળો;  
નરસૈંના સ્વામીને બળે, રાગ તાણી રૂપાળો.—પઢોરે૦

નરસૈંહ મેહતાની હુંડી. ૧૧૫

રાગ સોરઠ.

હું રે વાણોતર તારો શામળિયા, હું રે વાણોતર તારો રે;  
પહેલે રે પાને લખો લક્ષ્મીવર, અનંતનો દાતારો રે.—શા.  
આ કલજીમમાં પેઢી તમારી. ના ધરો અંગ ઉધારો રે;  
નરસૈંના સ્વામીને કહેજો, હુંડી મારી શીકારો રે.—શા.

૧૧૬

શીકારજો શામળા આ સેવકની હુંડી, શામળા શીઠ મુળથ રે;  
જો કાર જાશે વહાલા નરસૈંના કેરું, તે પહેલા જાણે પ્રાણુ રે.—શી.  
તેલ કઠ.માંથી તારો રે સુધવા, ગુણને જોધારી રે;  
મંજરી બન્ધાં વહાલે બળતાં હમાર્યા, ઝીલી લીલા છે તમારી રે;

ધ્રુવ પ્રહ્લાદ અંબરિષ ઓધારિયા, ગૌતમ નારી તારી રે;  
 નારાયણુનું નામ લેતાં અર્જુન તોયો એવી લીલા પર મેં વારી રે.—શી.  
 અધમ ઓધારણ, દુષ્ટ વિદારણ, ભક્ત વત્સલતા ભરી તારી રે;  
 નરસૈયાની હુંડી સ્વીકારી, લજ્જા-રાખજો મોરારી રે.—શી.

૧૧૭

અહો ભાઈ રે શાંતિ પમાડે તેને સંત કહીએ,  
 એના દાસના દાસ થઈને રહીએ, ઓ ભાઈરે શાંતિ પમાડે તેને સંત કહીએ.  
 વિદ્યાનું મૂળ જ્યારે શુરુ ના બતાવે, ત્યારે મેહેતાનો માર શીદ અછએ;  
 મલ્યો ગુર ને બોધ ન દીધો, ત્યારે તેના એલા તે શીદ થઈએ—અહો.  
 કલ્પવૃક્ષ સેવે જ્યારે દારિદ્ર ઉભું રહ્યું, ત્યારે તેની છાંયે તે શીદ રહીએ;  
 મોટાની આકરીમાં ભૂખ ન ભાગે, ત્યારે તેની વેડે તે શીદ જઈએ.—અહો.  
 વૈદ્યની ગોળી ખાધે દુઃખ ઉભું રહ્યું, ત્યારે તેની ગોળી શીદ અછએ.  
 લીલા વળાવાને ચોર જ્યારે લૂટે, ત્યારે તેની સંજે તે શીદ જઈએ—અહો.  
 નામ અમૃત મારે ગુરુજીએ બતાવ્યું; ત્યારે તે તો ચોંટયો છે મારે હૈયે;  
 મેહેતા નરસૈયાની વાણી મધુરી, શોધીને ચરણે રહીએ.—અહો.

નરસિંહ મહેતા કૃત પદ—પ્રભાત સંગ્રહ સમાપ્ત.

## અક્ષાનંદ સ્વામીના બનાવેલા લજનો.

૫૬ ર૬ મું.

૧૧૮

ગઝલ-કબાલી.

એસી કરી ગુરુ દેવ દયા મેરા, મોહકા બંધન તોડ દિયા.—ટેક.  
 દોડ રહા દિન રાત સદા, જગ કે સખકાર વિહારણુ મેં;  
 સ્વપ્ને સમ વિશ્વ દિખાય મુઝે, મેરે ચંચલ ચિતકો મોડ દિયા.—એ.  
 કોઈ શેષ ગણેશ મહેશ રટે, કોઈ પૂજત પીર પગંપર કો;  
 સખ પંથ ગરંથ છુડા કરકે, ઇક ઇશ્વર મેં મન જોડ દિયા.—એ.  
 કોઈ હુંડત હૈ મથુરા નગરી, કોઈ જાય બનારસ ખાસ કરે;  
 જખ વ્યાપક રૂપ પિછાન લિયા, સખ ભર્મકા ભંડા ફોડ દિયા.—એ.  
 કોન કરે ગુરુ દેવકી ભેટ, ન વસ્તુ દિસે તિહું લોકન મેં;  
 અક્ષાનંદ સમાન ન હોય કબી, ધન માણિક લાખ કરોડ દિયા.—એ.

૫૬ ર૫ મું.

૧૧૯

ગઝલ-કબાલી.

દેદે પિયા દર્શન તો મુઝે, મૈં તો, શરણુ તુમારી આય પડી;—ટેક.  
 માતા પિતા ધર ખાર તજ, તેરે કાજ મેરી સખ લાજ ગઈ;  
 મૈં તો છોડકે આશ શખી જગકી, તેરે દ્વાર પે ધ્યાન લગાય ખડી.—ટે.  
 સખ જોખન કે દિન ખીત ગયે, અખ મૈં મન પછતાય રહી;  
 કરણા કર અંગ લગાય મુઝે, તેરે સંગ વિના નહી ચૈન ધડી.—દેદે.  
 મેરે જૈસી અનેક ખડી, દર પે તેરે દર્શન કે તરસાય રહી;  
 તેરી જાનકે દાસન દાસ મુઝે, મેરી પૂરણુ ઠાજિયે આશ ખડી.—દેદે.  
 કર માફ કસુર મેરે સખહી, અખ દેખ દયાકી નજરસે મુઝે;  
 અક્ષાનંદ તેરી મુખ ધામ છખી, પ્રભુ નિત્ય મેરે દિલ ખીચ જડી.—દેદે.

૫૬ ૨૪ મું.

૧૨૦

ગઝલ તાલ ધમાલ.

વિના સત્સંગકિ મેરે, નહી દિલકો કરારી હૈ—ટેક.  
 જમત કે બિચમેં આયા, મનુજહી દેહકો પાકર;  
 ફસાયા જલ માયા કે, યાદ પ્રભુ હી ખિસારી હૈ.—વિના.  
 સકલ સંસાર કે અંદર, નહી હિત કાર હૈ કોઇ;  
 નજર ફેલાય કર દેખા, સખી મતલબહી ચારી હૈ.—વિના.  
 કિયે જપ નેમ તપ પૂજન, ફિરા તીરથકે ધામેં મેં;  
 ન જાના રૂપ ઇશ્વરકો, ઉમર સારી ગુજરી હૈ.—વિના.  
 ફટે અમ્લાનકો પડદા, કટેં સમ કમકે બંધન;  
 વો અહ્લાનંદ સંતનકો, સમાગમ મોક્ષ કારી હૈ.—વિના.

૫૬ ૨૩ મું.

૧૨૧

ગઝલ ધમાલ તાલ.

દિલાદે નાથ અપ દર્શન, ખડાહું દારપે આકર ?—ટેક.  
 સુના જગ બીચમેં તેરા, જખીસે નામ બવતારણુ;  
 ફિરા મેં પૂછતા તેરી, ખતર કો જામજા જાકર ?—દિ.  
 નહીં લાયક હું મેં મરચે, તેરે દીદાર પાનેકા;  
 ક્ષમા કર દોષ કો મેરે, દયા દિલ બિચમેં લાગર ?—દિ.  
 ન માંયું ભોગ ફનિયાંકે, ન વાંછા મોક્ષહી કેવલ;  
 તેરે દરખાર મેં મુઝકો, બનાવે ચરણકા ચાકર.—દિ.  
 ન જાવું દારકો નગરી, ન મથુરા હુંડને તુઝકો;  
 વો અહ્લાનંદ પટપટમેં, દિખા દે રૂપ કરુણા કર.—દિ.

पद २२ सुं.

१३२

(राग सहर)

हेरी सभ्नी यल बे यल, तुं अय देश पियाका दियाय मुजे.—टेक.  
 दुंडत दुंडत दुंड हिरी सभ, जंगल जाड पडाउनमें  
 काष्ठ जेसा न राह नहर, भिला पिया के दिग दैत पुगाय मुजे—हेरी.  
 उस देसके में अलिहार गछ, जहां मोर पिया नित वास करे;  
 सिर धूल धरं उसके पगड़ी, जेछ जय के आन भिलाय मुजे—हेरी.  
 भछली भिन नीर न धीर धरे, जिय यातक मेघ निहारत है;  
 अयतो पिया दर्शन दे अपना, किस काल रहे तरसाय मुजे—हेरी.  
 पियाकी छभी सुंदर देख सभ्नी, जहां सूरज आँद लगय रहे;  
 [अहानंद में] दामन गीर तेरी, पिया अरजुमें लिपटाय मुजे—हेरी.

पद २२ सुं.

१२३

गजल कवाली.

(प्रीत के वायदा करके प्रिया तुने प्रीत लगाना छोड़ दीयाओ राह.)  
 ध्यान का वैदा कर के सज्जन तैने, ध्यान लगाना छोड़ दिया ? टेक  
 शीश तले पग उपर थे; जय माता के पेटमें बेट रहा;  
 तय धर सेछ करार डीया, तैने बूल के वो सय तोड़ दिया.—  
 देख लुभाय गया जगड़ी, रचना सय सुंदर साज अनि;  
 उस सज्जन हार की सार नकी, तैने लोगन में मन जेड दिया.—  
 धर कानन भीय इसाय रहा, दिन रात न मोतकी याद रही.  
 उमरा सय प्रीत जय बली, तैने क्यो प्रभु से मुय मोड़ दिया.—  
 पार ही पार शिरा जय बीवर, जवतही सय जूननमें;  
 अहानंद भज जगवत नकी, अवसागर में सिर जोड़ दिया. ध्यानका

૫૬ ૨૦ મું.

૧૨૪

(રામ સદર.)

મુઝે કયા કામ દુનિયાંસે, ખિરહમે મેં દિવાના હું.—ટેક.  
 પ્યારેકી ખોળમેં નિશ્ચિન, દિરા જમલ પહાડેમેં;  
 પતા મુઝકો નહિ પાયા, બહુત દિનસેં દિરાના હું.—મુઝ  
 કિયે જપ નેમ તપ બારી, હસે મિલનેકી લાલચ સેં;  
 મિલા દર્શન નહી મુઝકો, ગમીમેં મેં સમાના હું.—મુઝ  
 કિસીને યોગ મન બાવેં, કિસીકો યાનકી અરચા;  
 પ્રેમ સાગરકે પાનીમેં, હમેશાં મેં ડુબાના હું.—મુઝ  
 બસી દિલ બીચમેં મેરે, હમી દિલદારકી મુંઝર;  
 વેા અલાનંદ તનમનકી, સુધી સારી શુલાના હું.—મુઝ

૫૬ ૧૮ મું.

૧૨૫

(સદર)

મુઝે હૈ કામ હાથરસેં, જગત રહે તો રહ ન દે ?—ટેક.  
 કુટુંબ પરિવાર સુત દારા, માલ ધન લાજ ભોલનકી;  
 હરિ કે ભજન કરનેમેં, અગર છૂટે તો છૂટ ન દે.—મુઝ.  
 એક સંગતમેં સંતનકી, કઈ કલ્યાણ મેં અપના;  
 ભોલ દુનિયાંકે ભોળેમેં, મોજ લૂટે તો લૂટ ન દે—મુઝ.  
 પ્રભુકે ધ્યાન કરનેકી, લગી દિલમેં લગન મેરે;  
 પ્રીત સંસાર ચિપચેસેં, અગર દૂટે તો દૂટ ન દે.—મુઝ.  
 ધરી સિર પાપકી મટકી, મેરે ગુરુ દેવને ઝટકી;  
 વેા અલાનંદને પટકી, અગર ફૂટે તો ફૂટ ન દે ?—મુઝ.

પદ ૧૮ મું.

૧૨૬

ગઝલ તાલ ધમાલ.

પિલાદે પ્રેમકા પ્યાલા, પ્રભુ દર્શન પિયાસી હું;—ટેક.  
 હોઠ કર ભોગ દુનિયાંકે, યોગ કે પંથ મેં આપ;  
 તેરે દીદાર કે કારણ, ફિરું બન બન ઉદાસી હું—પિલાદે.  
 ન બનું ધ્યાનકા ધરના, ન કરના મ્હાન ચરચાકા;  
 નહી તપ યોગ હૈ કેવલ, તેરે ચરણોંકી દાસી હું.—પિલાદે.  
 ન દેખો દોષકા મેરે, ક્યાહી ફેર દષ્ટિકા  
 ન દૂબ આસરા સુઝકા, તેરે દરકી નિવાસી હું—પિલાદે.  
 કોઇ બૈકુંઠ બતલાવે, કોઇ કૈલાસ પર્વતો કા;  
 બો બ્રહ્માનંદ ઘટ ઘટ મેં, રૂપ મેં વિલાસી હું.—પિલાદે.

૧૨૭

ગઝલ તાલ ધમાલ.

દિલા દે બીખ દર્શનકી, પ્રભુ તેરા બિખારી હું.—ટેક.  
 ચલા કર દૂર દેશન મેં, તેરે દરબાર મે આયા;  
 ખડા હું દાર પે દિલમેં તેરી, આશકા ધારી હું ?—દિલાદે.  
 ફિરા સંસાર ચક્કર મેં, બટકતા રાત દિન વિરથા;  
 વિના દિદાર કે તેરે, હમેશાં મેં દુખારી હું.—દિલાદે.  
 વુંહી ખાતા પિતા બંધુ, વુંહી મેરા સહાય હૈ;  
 તેરે દસોં કે દાસન કે, ચરણકા સેવકારી હું—દિલાદે.  
 બરા હું પાપ દોષણુ સેં, કામા કર જુલ કો મેરી;  
 બો બ્રહ્માનંદ સુન બિનતી, શરણુ મેં મેં વુખારી હું.—દિલાદે.



૧૨૮

જંગલ તાલ ૨. અમલ.

લગાશે પ્રેમ હૃદયરસે, અગર તું યોક્ષ વહાતા હૈ ?—ટેક.  
 રચા ઉસને જગત સારા, કરે વો પાલના સમઠી;  
 વહી માલીક હૈ દુનિયાંકા, પિતા માતા વિધાતા હૈ ?—લગા.  
 નહી પાતાલ કે અંદર, નહી આકાશ કે ઉપર;  
 સદા વો પાસ હૈં તેરે, કહાં હુંડન કો જતા હૈ ?—લગા.  
 કરો જપ નેમ તપ ભારી. રહો જાકર સદા જનમેં;  
 જિના સત ગુરૂકી સંગતસે, નહી વો દિલમેં આતા હૈ ?—લગા.  
 પડે જો શરણમેં ઉસકી, છોડ દુનિયાંકી લાલચકો,  
 વો બ્રહ્માનંદ નિશ્ચયસે, પરમ સુખ ધામ પાતા હૈ ?—લગા.

૧૨૯

જંગલ તાલ ૩.

આજ સખી જિંદગીનમેં હરિ,

રસભરી જૈન અજવત હૈ રી ? ટેક.—આજ.

સાત સ્વર સંગ તાલ મિલાકર, રાગ સગિની ગાવત હૈ રી.—આજ.  
 લંબી ધુન સુનાય ગોપિયનકો, જમુનાતીર ખુલાવત હૈ રી—આજ.  
 ચાંદ ચાંદની રાત બનોહર, મિલકર રાસ રચાવત હૈ રી.—આજ.  
 બ્રહ્માનંદ દરસકે કારણ, સુર વિમાન ચડ આવત હૈ રી—આજ.

૧૩૦

જંગલ તાલ ૩

કર્મ કર્મ કયા આવે મૂરખ, પુરુષાર્થ કર હોય સુખારો.—ટેક.  
 પરમેશ્વરકી વરતુન માંડી, સમકા હૈ સમ ભાગ તુમારો.—કર્મ.

છક બોલે છક તરસે મન મેં પુરુષાર્થ ગિન જીવ દુખારો.—કર્મ.  
 બાલસસે નિર્ધન જન હોવે, કર્મન કા નહિ દેવ વિચારો.—કર્મ.  
 બ્રહ્માનંદ કરો પુરુષાર્થ, લેકર કે જગદીશ સહારો.—કર્મ.

૧૩૧

પ્રભુ મેરી નૈયાકો પાર ઉતારો,

મેં તો દુગત હું મઝ ધારો.—પ્રભુ.

બવસાગર જલ દુસ્તર બારી, સૂઝવ નાહી કિનારો;  
 ગિય સમુદર ગોતે ખાવે, ગિન ખેવટ બચ બારો.—પ્રભુ.  
 લાંબી લહર ઉડેં પલપલમેં, નહી જલ ચલ આ ધારો;  
 પરબલ પવન ચલે નિશ વાસર, ચહું દિશ ધોર બંધારો.—પ્રભુ.  
 આહ બચંકર કાડકાડ મુખ, સન્મુખ હોત હજારો;  
 ધોર ધુમેર પડેં બહુ બારી, કેસે હો નિસ્તારો.—પ્રભુ.  
 હાથ પેરમેં જોર ન મેરે, નહિ કાઈ ક્રમ સહારો;  
 બ્રહ્માનંદ બરોસો તેરો, અગ નહિ દેર વિચારો.—પ્રભુ.

૧૩૨

મઝલ ધમાલ.

અગર હૈ મોક્ષકી વાંછા, છોડ દુનિયાંકી ચારી હૈ.—ટેક.  
 ક્રોધ તેરા ન તું કિસીકા, સગ મતલબકે હૈ સાથી;  
 ક્રૂપા કયોં જલ માયા કે, કાલ સિર પેર સવારી હૈ —અમર.  
 જૈડ સંગત મેં સંતનકી, રૂપ અપનેકો પહેચાને;  
 તજો મદ લોભ હંકારા, કરો ભકિત પીયારી હૈ —અમર.  
 બસો એકાંતમેં જાકર, ધરો નિત ધ્યાન ધ્યારકા;  
 રોક મનકી ચપલતાઇ, દેખ ધટમેં ઉગરી હૈ.—અમર.

જલાકર કર્મકી ઢેરી, તોડ આયા કે બંધનકો;  
અજ્ઞાનંદમેં મિલો જાકર, સદા જો નિર્વિકારી હૈ.—અગર૦

૧૩૩

ગઝલ ધમાલ.

અગર હૈ પ્રેમ મિલનેકા, તો ફુનિયાંસે કયું શરમાવે; ?  
પિતા પ્રહ્લાદકો મારા, નામ હરિકા ન છોડા હૈ.  
પ્રભુ રક્ષા કરે જિનકી, તો મનમેં કૌન ડરપાવે ?—અગર.  
ચલા બનમેં તપસ્યાકો, મના ધ્રુવકો કિયા રાજ;  
લગન જિસકા લગી પૂર્વ, ઉસે શિર કૌન અટકાવે.—અગર.  
સત્તાકે ખીચ દુપદીને, પુકારા નામ માધવકા;  
બરોસા હૈ જિસે હરિકા, કયોં દુઝેકી શરણુ જાવે.—અગર.  
સદા સતસંગમેં જાકર, કરો હરિકા બજન પ્યારે;  
વો અજ્ઞાનંદ જાતા હૈ, વકત હિર હાથ ના આવે.—અગર.

૧૩૪

ગઝલ ધમાલ.

શરણુ મેં આપડા તેરી, પ્રભુ મુઝકો લુલાના ના ?—ટેક.  
તેરા હૈ નામ ફુનિયાંમે, પતિત પાવન સખી જાને,  
દેખકર દોષકો મેરે, નજર મુઝસે હટાના ના ?—શરણુમેં.  
કાલકી હૈ નદી બારી, બહા જાતા હું ધારા મેં;  
પકડલે હાથ અપ મેરા, નાથ દેરી લગાના ના ?—શરણુમેં.  
ભગત તેરે હૈ મકુતેરે, કરે સુખરણુ સદા મનમેં;  
જાનમર દાસ દાસનંકો મુઝે ઉનસે છુડાના ના ?—શરણુમેં  
તેરા હૈ રૂપ અલીનાલી જમત સારે મેં હૈ પૂરા;  
વો અજ્ઞાનંદ નૈનનસે મેરે, કમલ ડિખાના ના ? શરણુમેં.—

## ગઝલ ધમાલ.

નજર ભર દેખ લે મુઝકો, શરણુ તેરી મૈં આયા હું ?-ટક.  
 કોઈ માતા પિતા બંધુ, સહાય હૈ નહી મેરા.  
 કામ અરુ કોધ દુશમનને, બહુત દિનસે સતાયા, હું -નજર.  
 છુલાકર યાદકો તેરી, પડા દુનિયાંકી લાલચમેં  
 માયાકે જલમેં ચારૈં, તરફસે મૈં દસાયા હું.-નજર  
 કર્મ સખ નીચ હૈં મેરે, હુમ્મરક નામ હૈ પાવન;  
 તારા સંસાર સાગરસે, ગહન જલમેં કુમાયા હું-નજર.  
 છુડાકર જન્મ બંધનસે, ચક્ષુમેં રાખ લે અપને;  
 લો બ્રહ્માનંદ મૈં મનમેં, થેહી આશા લમાયા હું.-નજર.

## ગઝલ તાલ ધમાલ.

મિલાદો શામસે બિધો તેરા, ગુણુ હમ બી ગાવેંગી ?-ટક.  
 મુકટ સિર મોર પંખનકા, મકર કુડલ હૈં કાનોં મેં;  
 મનોહર રૂપ મોહનકા, દેખ દિલકો રિઝવેંગી.—મિલા.  
 હમનકો છોડ ગિરધારી, ગયે જગસે નહી આયે;  
 ચરણમેં શીથ ધર કરકે, ફેર ઉનકો મનાવેંગી.—મિલા.  
 પ્રેમ હમસેં લગા કરકે, ખિસારા નંદ નંદને;  
 ખતા કયા હો ગઢ હમસે, અરજ અપની સુનાવેંગી.—મિલા.  
 કપ્પી ફિર આય ગોઝલમેં, હમે દર્શન દિલાવેંગે;  
 લો બ્રહ્માનંદ હમ દિલસે, કહી ઉનકો શુલાવેંગી.—મિલા.

ગઝલ તાલ ધમાલ.

કરો હરિકા બજન પ્યારે, ઉમરિયા ખીત જાતી હૈ !—કરો.  
 પૂર્વ શુભ કર્મ કર્મ આયા, મનુજ તન ધરણીમેં પાયા;  
 ફિરે વિષયોમેં બરમાયા, મૈત નહિ યાદ આતી હૈ ?—કરો.  
 ખાલાપન ખેલમેં ખોયા, જોગનમેં કામ વશ હોયા;  
 છુદાપે ખાટ પર સોયા, આશ મનકો સતાતી હૈ ?—કરો.  
 કુટુંબ પરિવાર સુત દારા, સ્વપન સમ દેખ જગ સારા;  
 માયાને જલ ખિસ્તારા, નહીં મલ સંગ જાતી હૈ ?—કરો.  
 જો હરિકે ચરણ ચિત લાવે, સો બચસાગરકો તર જાવે;  
 અજ્ઞાનંદ મેક્ષ પદ પાવે, વેદ વાણી સુનાતી હૈ ?—કરો.

( ગઝલ તાલ ધમાલ. )

જતન કર આપના પ્યારે, કર્મકી આશ મત ફીજો ?—જતન  
 મનુજકી દેહ ગુણકારી, અકલ પશુવોંસે હૈ ન્યારી;  
 મશ્વરકી હૈ દયા બારી, ફેર કયાં માંગ કર લીજો ?—જતન.  
 આલસસેં મૂઠ દુઃખ પાપે, કર્મ કા દોષ ખતલાવે;  
 ન ગુણકો સીખને જાવે, રાત દીન સોચમાં છીજો ?—જતન.  
 કર્મકે ઓસરે સોવે, નીચ દશા ઉસકી હોવે;  
 લોક પરલોક સુખ ખોવે, જતન જિન કોન પર તીજો ?—જતન.  
 કરો વિધિસે જતન ભાઈ, સફલ સખ કામ હો જાઈ;  
 વો અજ્ઞાનંદ સુખ પાછ, ધીરજ મનકો સદા દીજો ?—જતન.

( રાગ સહર )

સદાશિવ સર્વ વરદાતા, દિગંબર હો તો એસા હો ?  
 હરે સખ દુઃખ બકતન કે, દયાકર હો તો એસા હો ?  
 શિખર કૈલાસ કે ઉપર, કલ્પતરુ વેંકી છાયામેં;  
 રમે નિત સંગ ગિરિજાકે, રમણુધર હોતો એસા હો ?  
 શીશ પર ગંગાધી ધારા, સુહાવે બાલમેં લોચન;  
 કલા મસ્તકમેં ચંદ્રકી, મનોહર હોતો એસા હો ?  
 ભયંકર જહર જખ નિકલા, ક્ષીરસાગરકે મંથનસે;  
 ધરા સખ કંઠમેં પીકર, વિષંધર હોતો એસા હો ?  
 સિરોકે કાટકર અપને, ક્રિયા જખ હોમ રાવણુને;  
 દિયા સખ રાજ્ય દુનિયાંકા, દિલાવર હોતો એસા હો ?  
 ક્રિયા નંદીને જા બનમેં, કઠિન તપ કાલકે ડરસે;  
 બનાયા ખાસ અણુ અપના, અમરકર હોતો એસા હો ?  
 બનાયે ખીચ સાગરમેં, ત્રીન પુર દલ સેનાને;  
 હાથે એકહી શરમેં ત્રિપુરહર હોતો એસા હો ?  
 દક્ષકે યગમેં જાકર, તણ જખ દેહ ગિરિજાને;  
 ક્રિયા સખ ધ્વંસ પલ્લભરમેં, ભયંકર હોતો એસા હો ?  
 દેવ નર દૈત્યગણુ સારે, જપેં નિત નામ શંકરકા;  
 વો બ્રહ્માનંદ દુનિયાંમે, ઉન્નમર હોતો એસા હો ?

ગઝલ તાલ ધમાલ.

મુખ્ય ધર નંદ કે આયે, સિતારા હો તો એસા હો ?  
 કરેં સખ પ્રેમસેં દર્શન, દુહારા હો તો એસા હો ?—૨૬.  
 યકાસુરકો મસલ ડારા, પૂતના જનસે મારી;  
 કંસકો કેશસેં ખેંચા, ખિલારા હો તો એસા હો ?—  
 ફૂદ પાનીકે અંદરસે, નાગકો નાથ કર લાયે;  
 ચરણ ફણ ફણપે ધર કરકે, નચારા હો તો એસા હો ?—  
 તીર જમુનાકે જાકર કે, યજ્ઞા યંસરી મોહન;  
 ચલી ધર છોડ વ્રજનારી, પિયારા હો તો એસા હો ?—  
 રચાઈ રાસ કુંજનમેં, મનોહર રૂપ બન કરકે;  
 દેવ દર્શનકો ચલ આયે, દિદારા હો તો એસા હો ?—  
 ગયે જાજ છોડ ગોકુલકો, નહી શીર લોટ કર આયે;  
 સખી રોતી રહી બનમેં, કિનારા હો તો એસા હો ?—  
 પૂરી દારા વતી જાકર, મહલ સોનેકા બનવાયો;  
 હજારો રાનિયાં બ્યાહી, પસારા હો તો એસા હો ?—  
 કરુ પાંડવ લડે રણમેં, જીત અઝુન કી કરવાઈ;  
 બ્યાધ લાજ દુપદીકી, સહારા હો તો એસા હો ?  
 ઉતારા બાર બૂમિકા, સિધાયે ધામ અપનેકા;  
 વો બ્રહ્માનંદ દુનિયાંસે, નિમારા હો તો એસા હો ?—

(રાગ સહર.)

પ્રભુ સખમેં સમાયા હૈ, સમાના હો તો એસા હો ?  
 કરી સખ વિશ્વ કી રચના, રચાના હો તો એસા હો ?—૨૭

- ખિના સામાન બા હિર કે, ખિના હથીયાર કે કોઈ,  
બનાયે હું જીવન સારે, બનાના હો તો એસા હો ? ૧
- બીજા સેં દેહકી પેદા, બદન સેં બીજા કા હોના;  
ચલાયા ચક્ર દુનિયાંકા, ચલાના હો તો એસા હો ? ૨
- કોઈ પાતાલ કે નીચે, બસાયા જીવ જૂતલ મેં;  
કોઈ આકાશ કે ઉપર, બસાના હો તો એસા હો ? ૩
- ચાંદ સૂરજ વા તારો; કે ફિરેં આકાશમે મંડલ;  
ખિના આધાર કે કોઈ, ફિરાના હો તો એસા હો ? ૪
- બનાઈ દેહ માનુષ્યકી, દિયે સખ જોગ કે સાધન;  
ખિના ઉપકાર કે કશ્ચા, નિધાના હો તો એસા હો ? ૫
- ચરાચર સર્વ જીવનકી, કરે નિત પાલના પોષણ;  
સકલ સંસાર કા માલિક, કહાના હો તો એસા હો ? ૬
- જગત કે આદિશે, પહેલ રહે મૌજૂદ આખિરમેં;  
પિતા સંસાર સારે કા, પુરાણા હો તો એસા હો ? ૭
- શરણમેં જીવ જો આવે. મિટેં સખ જલ માયા કે;  
વો બલ્લાનદ બંધનસે, છુડાના હો તો એસા હો ? ૮

૧૪૨

( રાગ સહર. )

રામ દશરથકે ધર જન્મે, ધરાના હો તો એસા હો ?  
લોક દર્શનકો ચલ આયે, સુહાના હો તો એસા હો ?-૨૬.  
યજ્ઞકે કામ કરનેકો, મુનીશ્વર સે ગયા બનમેં;  
ઉડાયે શીશ દૈત્યનકે, નિશાના હો તો એસા હો ?  
ધનુષકો જાપકર તોડા, જનકકી રાજધાનીમેં;



ભૂપ સખ મનમેં શરમાયે, લખના હો તો એસા હો ?  
 પિત્રકી માન કે આગા, રામ બનકો ચલે જળ હી;  
 ન છોડા સંગ સીતાને, જનાના હો તો એસા હો ?  
 પિયાકો લે ગયા રાવન, બના કર વેષ જોગીકા;  
 કરાયા નાશ સખ અપના, દિવાના હો તો એસા હો ?  
 પ્રિત સુગ્રીવસે કરકે, ગિરાયા જ્ઞાનસં ખાલી;  
 દિલાઈ નાર શીર ઉસકી, યરાના હો તો એસા હો ?  
 ગયા હનુમાન સીતાકી, ખખર લેનેકો લંકા;  
 જલા કરકે નગર આયા, સિયાના હો તો એસા હો ?  
 બાંધ સેતુ સમુદરમેં, ઉતારા પાર સેનાકો;  
 મિટાયા વંશ રાવણુકા હરાના હો તો એસા હો ?  
 રાજ્ય દેકર પ્રિતિહાણુકો, અયોધ્યા લોટ કર આયે;  
 વો અક્ષાનંદ ખલ અપના, દિખાના હો તો એસા હો ?

૧૪૩

જંગલો તાલ.

નારાયણ જિનકે હિરદમેં, સો કધુ કર્મ કરે ન કરે રે.—૩૬.  
 નાવ મિલી જિસકો જલ અંદર, બાહુસે નીર તરે ન તરે રે—ના.  
 પારસમણી જિનકે ધર માંહી, સો ધન સંચ ધરે ન ધરે રે—ના.  
 સૂરજકો પ્રકાશ ભયો જળ, દીપક જોત જરે ન જરે રે—ના.  
 અક્ષાનંદ રૂપ નિજ જનો, કાશીમેં ગય મરે ન મરે રે—ના.

# ધર ધરનો શણગાર. ચતુર સુંદર સ્ત્રી વિલાસ.

અથવા

મનહર સરળ ગરબાવળી.

જેની અંદર સ્ત્રીપયોગી ગીતો, ગઝલો, ગાયનો તથા મરબાઓ અને સંખ્યાબંધ કવિતાઓ પ્રસંગ પ્રસંગાનુસાર સ્વચ્છ અને સુંદર સંકલ્પિત છાપની ઉત્તમ ગ્લેઝડ કાગળ આર્ટપેપરનું સચિત્ર પુસ્તક જેને જોતાં જ મન મોહીત થઈ જાય છે. અદ્યપી સુધી નહીં બહાર પડેલી તદ્દન નવિન સેંકડો અમદાવાદની પ્રસિદ્ધ થયેલી એજ નામની બુકશોપ માન ઉતારનારી આ એકજ રસીલી ગરબાવળી પ્રગટ થઈ છે. કામ કેટલું સરસ છતાં જુજળ કીંમત રાખી છે. જે એવડીજ નવલકથા એવી રીતે પ્રગટ થઈ હોય તો રૂપીઆ બે કીંમત બીજા બુકસેલર રાખવા ચુકે નહીં છતાં સ્ત્રી ઉપયોગી સુંદર પુસ્તકનો વધુ પ્રચાર કરવા માટેજ આ જુજળ કીંમત રાખેલી છે.

કીંમત માત્ર બાર આના વીં પીં ખરચ જુડું.

પ્રકાશક:—

“ ગુજરાતી ” સાહિત્ય મંદિર

સલામતપુરા, મુરત.

દરેક જાતનાં પુસ્તકો હમારે ત્યાં કીંમતે મળે છે.

એકદમ સરસ.

એકદમ અકસીર

પટેલનો

વાળ કાઢવા માટે

અજબ પાઉડર.

કો મત નાની શીશીના બે આના મોટીના આના ચાર  
આ પાઉડરથી ચામડો ઠાળી પડતી નથી તેમજ અગન  
બળતી નથી. અને ચામડી સુંવાળી અને નરમ બને છે.  
ખીજું આ પાઉડરથી ગજકર હરાજ વીગેરે ષણુ નાશ પામે  
છે. આ પાઉડર હમે હમારા લાંબા વયતના અનુભવ  
પછીજ તૈયાર કરી બહારમાં મુક્યો છે.

એકલા બનાવવાર.

જેકીશનદાસ ત્રિભુવનદાસ પટેલ.

બુકસેલર એન્ડ પબ્લિશર.

સલાબતપુરા—સુરત.

ગાંધીગામ એજન્ડો જોઈએ છે, વેપારીને કમીશન આપવામાં  
આવશે ભાવતાસ માટે ઉપરને ડેકાણે મળેા અગર લખેા.

# લોકપ્રીય પુસ્તકો ?

“ગુજરાતી” ગાયનમાળા.  
પ્રથમ ખણ્ડ આ. ૨ જી. ૦-૬-૦  
“ગુજરાતી” ગાયનમાળા.  
દ્વિતીય ખણ્ડ આ. ૨ જી. ૦-૬-૦  
“ગુજરાતી” ગાયનમાળા.  
તૃતીય ખણ્ડ આ. ૨ જી. ૦-૬-૦  
“ગુજરાતી” ગાયનમાળા.  
ચતુર્થ ખણ્ડ આ. ૨ જી. ૦-૬-૦  
“ગુજરાતી” ગાયનમાળા.  
પંચમ ખણ્ડ આ. ૧ લી. ૦-૬-૦  
“ગુજરાતી” ગણક સાગર  
પ્રથમ ખણ્ડ આ. ૨ જી. ૦-૬-૦  
લાલ દીવો અથવા  
ભાગ્યહિન લિખારણ (સચિત્ર)  
આ. ૨ જી ૦-૬-૦  
સદગુણી શક્તિ (સચિત્ર) ૦-૧-૦  
હિન્દ-ધર્મ (સચિત્ર),  
આ. ૨ જી. ૦-૬-૦

ચતુર સુંદર સ્ત્રી વિલાસ  
અથવા  
મનહર સરળ ગરબાવળી. ૦-૧૨-૦  
જૈનુરે મહેફીલ જ્ઞાને  
ગણે જૌહર કંવાલી ૦-૧૨-૦  
મનરંજન રસિક ગાયન સંગ્રહ ૦-૪-૦  
દાગે હસરત ( ગાયન ભાષણ  
સાથે ) ૦-૮-૦  
બજ મેદાની “ ૦-૮-૦  
મોહીની ઉર્ફે મરીયમ અથવા  
રાકુની દીકરી. ૦-૧૨-૦  
રણજીત અને કુસુમ નવલકથા ૨-૦-૦  
મધુસૂદન (નવલકથા) ૧-૮-૦  
સુંદર ગાયનમાળા ( છપાય છે )  
ઓખા હરણ સચિત્ર ( “ )  
નળાખ્યાન (સચિત્ર) છપાય છે  
રંગમાં ભાગ “ “

એ સિવાય ઘણી જાતના પુસ્તકો હમારી પાસે મળે છે. તમામ રકમ  
મળતાં પછી મળી શકશે. સાહિત્યના પુસ્તકો અવશ્ય મળશેજ.

મળે અગર લખો—“ ગુજરાતી ” સાહિત્ય મંદિર

સત્યાગતપુરા—મુર

સુચિપત્ર માટે અડધા આનાની ટીકીટ ખીડવા મહેરબાની કરશો.

આ પુસ્તકના પાના ૧ થી ૩૬ સુધી સુરત રવાનાના ટેકરા ઉપર આવે  
“ લક્ષ્મી પ્રિન્ટીંગ પ્રેસ ”માં હીરાલાલ ચંદુલાલે છાપ્યાં તથા પાના ૩૭ થી  
અને સુખ પૃષ્ઠ સુરત ખરાનપુરી ભાગજ ઉપર આવેલા “ શ્રી અનાવિલ ”  
પ્રિન્ટીંગ પ્રેસમાં ગોવિન્દજી રાહ્યાસાઈ નાપકે છાપ્યાં.

